Ἑταιρεῖαν
Ἠπειρωτικῶν Μελετῶν
Παρασκευοπούλου 4
ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Π Υ Ρ Ο Σ
ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΑ: Ναυαρίνου 8. Τηλ. 3629.769 — ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΓΩΝΟΣ — ΑΘΗΝΑΙ, ΜΑΪΟΣ 1981

ΕΤΟΣ Η', ΠΕΡ. Β', ΑΡ. ΦΥΛ. 62 (99) ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡΧ. 10 ● ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΥΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ● Ὑπεύθυνος ἐκδόσεως ΗΛ. ΚΩΝΣΤΑΣ

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΜΠΕΡΤΟΔΟΥΛΟΣ

Μαθηταὶ στὸ γυμνάσιο, στὰ χρόνια τοῦ μεσοπόλεμου, διαβάζαμε γιὰ ψυχαγωγία μιὰ φυλλάδα, ποὺ κυκλοφοροῦσε τότε σὲ λαϊκὴ ἔκδοση «ὁ Μπερτόδουλος ἢ πανουργίαι ὑψηλόταται». Ἀργότερα φοιτητὲς τῆς φιλολογίας διαβάσαμε γιὰ τὸ Μπερτόδουλο τὴν ὡραία ἐργασία τοῦ σοφοῦ πανεπιστημιακοῦ καθηγητοῦ Σπ. Λάμπρου: «τὰ ἀναγνώσματα τῶν πάππων μας», τυπωμένη στὸ ὀγκῶδες ἔργο του: «Μικταὶ Σελίδες». Ἔκτοτε πέρασαν χρόνια. Ἡ φυλλάδα τοῦ Μπερτόδουλου λησμονήθηκε. Οἱ σημερινοὶ νέοι ἀμφιβάλλω, ἂν καὶ τ' ὄνομά του ἀκόμη γνωρίζουν.

Ὅμως εὐτυχῶς ἐφέτος, στὸ ἐθνοσωτήριο 1981, μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ δροσεροῦ Ἀπρίλη, μᾶς θύμισε τὸν λησμονημένο Μπερτόδουλο ἕνα δημοσίευμα σ' Ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα, ὄχι ἀπὸ τυχαῖο πρόσωπο, ἀπὸ πανεπιστημιακὸ δάσκαλο, ντυμένον βαρύγδουπη νομικὴ πανοπλία. Μᾶς ξαναθύμισε τὸ Μπερτόδουλο ὄχι γιὰ λόγους ψυχαγωγίας, ὅπως θὰ περιμέναμε. Μᾶς τὸν ξαναθύμισε, γιὰ νὰ ἐξεγερθῆ ἐναντίον του ἡ ὑγιὴς συνείδησις τοῦ Ἔθνους, μιὰ καὶ ὁ καθηγητὴς τοῦ παν)μίου ὑποστηρίζει, πὼς οἱ ἐθνικές μας διεκδικήσεις κι οἱ ἐθνικοὶ ἀγῶνες, γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν σκλαβωμένων Ἑλλήνων κι ἰδιαίτερα σήμερα γιὰ τὴ μαρτυρικὴ Βόρειο Ἤπειρο, δὲ διαφέρουν ἀπ' τὶς ἀπάτες τοῦ λησμονημένου Μπερτόδουλου.

Μὲ τὸν τίτλο: «ἡ Ἀλβανία κι ἐμεῖς—ἕνας πόλεμος στὴν κατάψυξη» ὁ κ. καθηγητὴς στὸ «Βῆμα» τῆς 5 Ἀπριλίου οὔτε πολὺ οὔτε λίγο, χωρὶς σταγόνα ἐθνικῆς αἰδοῦς, σὰ νὰ μὴ τοῦ ἀρκεῖ ὁ πανεπιστημιακὸς θῶκος, ὑποδεικνύει μὲ σαθρὰ καὶ νεφελοκοκκυγικὰ ἐπιχειρήματα, σὰν νὰ καθορίζει ὁ ἴδιος τὴν ἐθνικὴ κι ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τοῦ κράτους, νὰ παραιτηθοῦμε ἀπ' τὶς δίκαιες καὶ διεθνῶς ἀναγνωρισμένες διεκδικήσεις μας στὴν αἱματοποτισμένη ἑλληνικὴ γῆ τῆς Βορείου Ἠπείρου. Κι ὕστερα ἀπὸ μερικοὺς παιδαριώδεις συλλογισμούς, ἀναφέρεται ὁ κ. καθηγητὴς σὲ «μικροδιαφορὲς ποὺ δημιουργοῦνται στὰ σύνορα, ἂν ἀνάψη μιὰ πυρκαϊὰ καὶ χρειάζεται νὰ συμπράξουν ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τῶν συνόρων, ἂν ἕνας στρατιώτης χάση τὸ δρόμο του, ἂν μιὰ κατσίκα (sic) περάση ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ τῶν συνόρων στὴν ἄλλη, ἀντὶ ν' ἀντιμετωπισθεῖ τοπικὰ τὸ θέμα μὲ μιὰ συνεννόηση ἀνάμεσα στοὺς ἀντίστοιχους διοικητὲς τῶν μεθοριακῶν φυλακίων θὰ πρέπει νὰ φτάσει ἡ ὑπόθεση στὰ ὑπουργεῖα τῶν Ἐξωτερικῶν». Ὅμως δὲ σταματάει ὡς ἐδῶ, ἀλλὰ συνεχίζει μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα: «Κι ἀκόμα ἀρνούμαστε τὴν τοποθέτηση διαχωριστικῶν πυραμίδων στὰ σύνορα. Φαίνεται πὼς πιστεύουμε ὅτι ἔτσι... μένει ἀνοιχτὸ τὸ θέμα τῆς Βόρειας Ἠπείρου—ὁ Μπερτόδουλος μεταμφιεσμένος σὲ Ταλλεϋράνδο».

Δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναφερθοῦμε ἐδῶ στὰ ἀνωτέρω σημεῖα, γιὰ τὰ ὁποῖα ὁ πανεπιστημιακὸς δάσκαλος ἐμφανίζεται ὅτι ἔχει τελείαν ἄγνοια. Ἁπλῶς τοῦ ὑπενθυμίζουμε, ὅτι τὸ θέμα πυρκαϊῶν, τῶν περιπλανωμένων στρατιωτῶν σὲ ξένο ἔδαφος, τῆς κατσίκας, ποὺ χάνει τὸ δρόμο της στὰ ἠπειρωτικὰ ρουμάνια, ποτὲ δὲν ἀπασχόλησε τὶς ἑλληνικὲς ὑπηρεσίες, γιατὶ ἀπὸ τὸ 1950, ποὺ τέλειωσε ὁ συμμοριτοπόλεμος, τὰ μεθοριακὰ φυλάκια λύουν εἰρηνικῶς τέτοια ἀσήμαντα γεγονότα.

Τὸ θέμα, ποὺ ἀπασχολεῖ τοὺς Βορειοηπειρῶτες κι ὅλους τοὺς Ἕλληνες, ποὺ πιστεύουν στὴν ἰδέα τοῦ ἔθνους, εἶναι ἡ ἀνησυχία, ποὺ προκάλεσε ὁ κ. καθηγητὴς μὲ τό... πολύκροτο δημοσίευμά του, νὰ καταργήσουμε τὸ Βορειοηπειρωτικὸ ζήτημα καὶ ν' ἀπεμπολήσουμε τὰ ἀπαράγραπτα δίκαια τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Β. Ἠπείρου.

Ἀσφαλῶς, ὁ πολυάσχολος κ. καθηγητὴς θὰ γνωρίζη τὰ δύο μνημειώδη ἔργα, ποὺ ἀναφέρονται στὸ Βορειοηπειρωτικό: DOCUMENTS OFFICIELS CONCERNANT L' EPIRE DU NORD (1912 - 1935), ATHENES, 1935 *καὶ τοῦ Β. Παπαδάκη* - HISTOIRE DIPLOMATIQUE DE LA QUESTION NORD - EPIROTE (1912 - 1957), ATHENES, 1958.

Ὅμως δὲν τὰ ἀναφέρει—προφανῶς ὄχι ἀπὸ ἄγνοια—κι ἀναφέρεται ἀποκλειστικῶς στὸ ἐμπόλεμο μὲ τὴν Ἀλβανία, γιὰ τὴν ἄρση τοῦ ὁποίου κόπτεται, ἐκφράζοντας ἴσως τὶς ἐπιθυμίες κύκλων, ποὺ ἡ πολιτική τους ἰδεολογία δὲν παραδέχεται ἐθνικὲς διεκδικήσεις στὴ Β. Ἤπειρο, γιὰ νὰ μὴ στενοχωρηθῆ κι ἀνησυχῆ ὁ σύντροφος Ἐνβέρ.

Ὁ κ. καθηγητὴς στὸ δημοσίευμά του ὑποστηρίζει, πὼς ἡ Ἀλβανία δὲν κήρυξε τὸν πόλεμο ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, κι ἑπομένως τὸ ἐμπόλεμο πρέπει ν' ἀρθῆ. Ὅμως στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ θέλαμε νὰ συστήσουμε στὸν ἀρθρογράφο καθηγητή, νὰ διαβάση καλύτερα τὰ ἀναμφισβήτητα ντοκουμέντα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύεται ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἀλβανίας στὸν πόλεμο κατὰ τῆς Ἑλλάδος, τὸν Νοέμβριο τοῦ 1940. Οἱ Ἀλβανοὶ ἐπολέμησαν μὲ ἀνεξάρτητα ἀλβανικὰ τάγματα τακτικοῦ ἀλβανικοῦ στρατοῦ, ὑπολογιζόμενα σὲ 14. Διακρίθηκαν στὶς μάχες ἐναντίον τῶν συμπατριωτῶν τοῦ κ. καθηγητοῦ, τὰ τάγματα «Ντάϊτι» καὶ «Ντρίνι», στὸν νότιο τομέα Ἀργυροκάστρου καὶ τὸ περίφημο τάγμα «Τομόρι» στὸν τομέα Κορυτσᾶς. Δεκάδες Ἕλληνες Βορειοηπειρῶτες ἀλβανικῆς ὑπηκοότητος, ποὺ στρατολογήθηκαν ὑποχρεωτικά, κατώρθωσαν νὰ λιποταχτήσουν καὶ νὰ παραδοθοῦν στὶς ἑλληνικὲς δυνάμεις ἀπ' τὸ τελευταῖο τάγμα. Ἐννοεῖται, πὼς στὸ τέλος τοῦ πολέμου, μὲ τὴν κατάληψη τῆς Ἑλλάδος ἀπ' τὶς δυνάμεις τοῦ Ἄξονος, πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς συνελήφθησαν καὶ ἐκρεμάστηκαν ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς στὴν Αὐλῶνα καὶ σ' ἄλλα μέρη τῆς Ἀλβανίας.

Ἡ Ἀλβανικὴ νεολαία, ἡ περίφημη ἀλβανικὴ φασιστικὴ μιλίτσια, παρασημοφορήθηκε ἀπ' τοὺς Ἰταλούς, γιὰ τὴν ἀνδρεία της στὸ ἑλληνικὸ μέτωπο, ὅπως φαίνεται ἀπ' τὰ σχετικὰ ντοκουμέντα.

Γράφει ἀκόμη ὁ κ. καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ πλευρὰ δέχεται ἐμπόλεμη κατάσταση καὶ ἡ ἀλβανική, ὅτι «ποτὲ δὲν ἔγινε ἑλληνοαλβανικὸς πόλεμος, κι ὅτι ἁπλῶς τὸ ἀλβανικὸ ἔδαφος χρησιμοποιήθηκε σὰν ὁρμητήριο ἀπὸ τοὺς Ἰταλούς». Ἡ σημερινὴ Ἀλβανία, χώρα φαινομενικὰ κομμουνιστική, στὴν πραγματικότητα σωβινιστική, ἔχει κάθε λόγο νὰ ὑποστηρίζη, πὼς δὲν ἐπολέμησε ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, γιατὶ ἀλλοιώτικα θὰ ἦταν ἀνόητη. Ὁ ἐγκληματίας ἀρνεῖται τὴν ἐνοχή του. Δὲν ἕπεται ὅμως ἐκ τούτου, ἐπειδὴ ἡ... κομμουνιστικὴ Ἀλβανία τοῦ Χότζα ἀρνεῖται τὴ συμμετοχὴ τῆς Ἀλβανίας στὸν πόλεμο κατὰ τῆς Ἑλλάδος, τὸ ἑλληνικὸ κράτος νὰ ἄρη τὸ ἐμπόλεμο καὶ νὰ παραιτηθῆ ἀπ' τὴ δίκαιη ἐθνικὴ διεκδίκηση γιὰ τὴ Βόρειο Ἤπειρο.

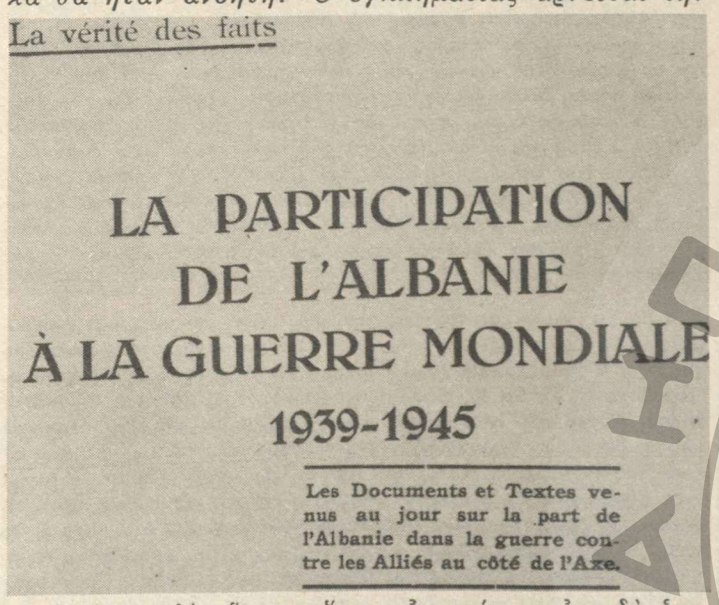

Ὅμως ὁ κ. καθηγητὴς διερωτᾶται: «ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀποκατάσταση τῶν διπλωματικῶν σχέσεων, πῶς μπορεῖ νὰ γίνεται λόγος περὶ ἐμπολέμου». Ἀσφαλῶς, γνωρίζει ὁ πανεπιστημιακὸς καθηγητής, ὅτι ἡ ἀποκατάσταση τῶν διπλωματικῶν σχέσεων μὲ τὴν Ἀλβανία ἔγινε μὲ ἄγνοια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τὴν ἐποχὴ τῆς δικτατορίας, τὸ 1971, χωρὶς νὰ συζητηθῆ τὸ ἐμπόλεμο καὶ τὸ Βορειοηπειρωτικό. Στὰ δέκα αὐτὰ χρόνια ἡ Ἀλβανία βγῆκε κερδισμένη οἰκονομικὰ ἀπ' τὴν Ἑλλάδα, ἐνῶ ἡ δεύτερη ζημιώνεται μὲ τοὺς ὅρους, ποὺ τῆς ἔθεσε ἡ Ἀλβανία, γιὰ τὴ μεταφορὰ τῶν ἐμπορευμάτων μέσω Κρυσταλλοπηγῆς - Κορυτσᾶς κι ὄχι Κακαβιᾶς - Ἀργυροκάστρου, ποὺ εἶναι συντομώτερος ὁ δρόμος.

Καὶ περαιτέρω ὁ νομικὸς καθηγητὴς συνιστᾶ: «νὰ καλλιεργήσουμε τὶς καλὲς σχέσεις (μὲ τὴν Ἀλβανία), σ' ἕνα κλῖμα ἐμπιστοσύνης, χωρὶς ἐπίκληση φανταστικῶν πολέμων καὶ χωρὶς προβολὴ ἐδαφικῶν διεκδικήσεων». Δὲν θὰ ἀπαντήσουμε στὰ ἐξωφρενικὰ αὐτὰ λόγια τοῦ καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου τῆς Ἀθήνας. Ἀφήνουμε τὰ τελευταῖα γεγονότα τοῦ Κοσσυφοπεδίου ν' ἀπαντήσουν στὶς προτάσεις του. Ἀσφαλῶς, θὰ διάβασε σχετικὰ στὶς ἐφημερίδες γιὰ τὴ στάση τοῦ ἐπίσημου ἀλβανικοῦ κράτους, ποὺ ὕψωσε τὴ φωνή του, διαμαρτυρόμενο γιὰ τοὺς Ἀλβανοὺς τοῦ Κοσσυφοπεδίου, οἱ ὁποῖοι ἂν καὶ ζοῦν σὲ καλύτερες συνθῆκες ἀπ' τὸ κράτος τοῦ Χότζα, θέλουν τὴν ἕνωση καὶ τὴν προσάρτησή τους στὴν Ἀλβανία. Τὸ ἐπίσημο ὄργανο τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ἀλβανίας «Ζέρι ι Πόπουλιτ», στὸ φύλλο του τῆς 8 Ἀπριλίου, ἀφιερώνει ὁλόκληρη τὴν τελευταία σελίδα του μὲ τὸν τίτλο: «Γιατὶ χρησιμοποιήθηκαν ἡ ἀστυνομικὴ βία καὶ τὰ τάνκς ἐναντίον τῶν Ἀλβανῶν στὴν Κοσσόβα». Ἀπὸ τὸ δημοσίευμα αὐτὸ φαίνεται ὁλοκάθαρα, ὅτι ἡ Ἀλβανία οὐδέποτε θὰ ἐγκαταλείψη τὶς ἐθνικές της διεκδικήσεις στὴν Κοσσόβα. Θὰ ἄξιζε νὰ τὸ διαβάση ὁ καθηγητὴς τοῦ Ἀθηναϊκοῦ πανεπιστημίου, γιατὶ πολλὰ ἔχει νὰ διδαχθῆ. Δυστυχῶς ὁ χῶρος τῆς ἐφημερίδας μας, δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ τὸ παραθέσουμε ὁλόκληρο σὲ μετάφραση ἀπ' τὸ ἀλβανικό, ὅμως γιὰ χάρη τοῦ κ. καθηγητοῦ—ὄχι βέβαια τοῦ Μπερτόδουλου—παραθέτομε τὸ τέλος τοῦ δημοσιεύματος τοῦ Ζέρι Πό-

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛ. 2

ΕΠΙΤΙΜΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ Κ. Ε. Β. Α. Ο κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Ἀκαδημαϊκός, Καθηγητὴς Πανεπιστημίου καὶ πρώην Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Παναγιώτης Κανελλόπουλος, ἀνεκηρύχθη ἐπίτιμος Πρόεδρος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος, ὕστερα ἀπὸ τὴ λήψη σχετικῆς ἀποφάσεως, ληφθείσης εἰς συνεδρίαν ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Βορειηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφείμ.

Ὁ κ. Παναγιώτης Κανελλόπουλος τόσο στὸ παρελθόν, σὰν Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κατέβαλε οὐσιαστικὲς καὶ ἐπίμονες πολιτικὲς καὶ ἄλλες προσπάθειες γιὰ τὴν ἕνωση τῆς Βορείου Ἠπείρου μὲ τὴν Ἑλλάδα, ὅσο καὶ σήμερα μὲ τὶς ἰδιότητες καὶ τὸ προσωπικὸ κῦρος ποὺ διαθέτει, προσφέρει σημαντικὲς ὑπηρεσίες στὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τοῦ Ἐθνικοῦ Ζητήματος.

Σὲ ἀναγνώριση τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτῶν, ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος στὶς 20 Ἀπριλίου 1981 ἐπεσκέφθη τὸν κ. Κανελλόπουλο καὶ τοῦ ἐπέδωσε τὸ ἔγγραφο μὲ τὸ ὁποῖο ἀναγορεύεται ἐπίτιμος Πρόεδρος αὐτῆς.

Ὁ κ. Παναγ. Κανελλόπουλος μὲ καταφανῆ συγκίνηση ἀπεδέχθη τὴν τιμητικὴ αὐτὴ διάκριση καὶ βεβαίωσε τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι θὰ συνεχίσει νὰ παρέχει τὶς ὑπηρεσίες του στὴν κοινὴ προσπάθεια.

Στὴ συζήτηση ποὺ ἐπακολούθησε ἔγινε ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων καὶ ἐκτιμήσεων καὶ ἐλήφθησαν ἀποφάσεις.

ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΙ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ

Γραφὴ

«...κολληθείη ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου ἐὰν μή σου μνησθῶ...

—Γυιόκα μου, ποὺ ταξίδεψες καὶ μίσεψες στὰ (ξένα,
μὴ μ' ἀρνηθῆς καὶ μένα.
—Μάννα Βορειηπειρώτισσα,
φαρμάκι δὲν σὲ πότισα.

Ἔκλεισα σ'ἕνα ροδοκάλυκα τὴ μνήμη σου
μὲ τὴν λεπτὴν εὐαισθησία ἑνὸς παιδιοῦ
καὶ μὲ τοὺς λυρικοὺς ρυθμοὺς τοῦ τραγουδιοῦ.
Κι οἱ χρόνοι τὴν εἰκόνα σου κεντήσανε
μὲ φῶς καὶ χρῶμα ὡραίου παραμυθιοῦ,
ποὺ παίρνω, σὰν ἀπ' ἀσβήστο λυχνάρι φεγγαριοῦ
τὸ φωτεινό σου χάδι
στοῦ μισεμοῦ τὸν "Ἅδη...

Ἤσκιος δὲν εἶμαι μιᾶς ταφόπετρας ἀσάλευτης
στῆς λησμονιᾶς τὸ πολυμίλητο βοητό,
ποὺ πνίγει τοὺς ξανθοὺς γιαλοὺς στὸ βογγητό.
Τὸ γάλα ἀπὸ τὸν κόρφο σου ποὺ βύζαξα,
—χυμὸς καὶ μύρο νάρδου εὐωδιαστῆς—
κοχλάζει σὰν τὸ πύρινο ποτάμι τῆς Γραφῆς,
ποὺ κατακαίει τὰ ἔθτα
στῆς ἀρνησιᾶς τὴ στράτα.

Ἔγινε μέσα στὴν καρδούλα μου τὸ ἄθκρυο σου
μνήμης βροχή, ποὺ ἀργοκυλάει σ' ἕνα πλατὺ
λειμῶνα ἀπὸ πυκνοὺς καϋμοὺς κι ἀκινητεῖ.
Κι ἀνάμεσα ἡ μορφή σου ἡ γλυκοθώρητη
ὠχρὴ - γυρτὴ ἀπ' τοῦ βίου τὴν ἀπονιά,
μοῦ γνέφει μὲ χαμόγελο στὴ θαρυχειμωνιὰ
μὲ τὰ φρυγμένα χείλη,
ὦ τρυφερὸ ἀντιστύλι!

Κι ἅπλωσα ὁ ἔρμος τὶς εὐχές σου - μοσχοβότανα
γιὰ κλίνης στρῶμα, νὰ κοιμίσω τ' ἀπαλὸ
μ' ἀνταριασμένο στῆθος, σὲ ἤρεμο γιαλό.
Καὶ μπρὸς στὸ εἰκονοστάσι σου νυχτόημερα
δοξολογάει ἡ ψυχή μ' ἀτέρμονας ψαλμοὺς
—— καθὼς μετράει στὴ θύμηση τοὺς μητρικοὺς (ψαλμοὺς—
τὴν Ἀτιντάνων Φύτρα
καὶ τῶν Δρολάπων Μήτρα...

ΦΑΝΗΣ Γ. ΜΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Τὰ ἁγιονέρια στὴν κοιλάδα τοῦ Δρίνου

Ἡ κοιλάδα τοῦ Δρίνου ποταμοῦ ἔχει τραβήξει τὴν προσοχὴ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν Ἀρχαιολόγων καὶ Λαογράφων, γιατί ἀπὸ τὸ χωριὸ Σωτήρα ποὺ ἀρχίζει ὡς τὴν κωμόπολη Τεπελένι ποὺ τελειώνει, ὑπάρχουν διάσπαρτα ἐρείπια πολλῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν πόλεων, διασώζονται βυζαντικὰ μνημεῖα ἀριστης τεχνοκρατίας καὶ διατηρεῖται, ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες κατοίκους τῶν χωριῶν τῆς Δρόπολης, ἕνας λαμπρὸς λαϊκὸς πολιτισμός.

Τὰ λαϊκὰ ἤθιμα τῶν κατοίκων τῆς κοιλάδας τοῦ Δρίνου εἶναι ὅμοια μὲ τὰ ἤθιμα τῶν κατοίκων τοῦ Ἐλλαδικοῦ χώρου, μὲ μικρὲς μόνο διαφορὲς καὶ ἰδιορρυθμίες. Ἕνα ὅπ' αὐτὰ τὰ ἤθιμα,

Τοῦ ΑΧΙΛΛΕΑ ΣΤΥΛ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐκπαιδευτικοῦ

εἶναι καὶ τὸ κρέμασμα ρούχων, ὑφασμάτων, ἡ κουρελιῶν σὲ δέντρα, σὲ θάμνους ἢ σὲ βράχους ποὺ εἶναι κοντὰ σὲ Ἀγιονέρια, σὲ μικροπηγὲς δηλαδὴ ποὺ πιστεύουν ὅτι τὸ νερὸ τους ἔχει θεραπευτικὲς ἰδιότητες. Τὸ ἔθιμο κατὰ τοὺς Ν. Μουτσόπουλον καὶ Γ. Ν. Δημητροκάλλην εἶναι «παγκόσμιο καὶ στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο ἀπαντᾶται μὲ μεγαλύτερη πυκνότητα στὸν γραφικὸ χῶρο τῆς Βόρειας Ἑλλάδας».

Τὰ Ἀγιονέρια, εἶναι νερὰ μικροπηγῶν, γιὰ τὰ ὁποῖα ὁ λαὸς πιστεύει ὅτι ἔχουν θεραπευτικὴ ἰδιότητα, δηλαδὴ γιατρεύουν ἀρρώστους ἢ προφυλάγουν τοὺς γεροὺς ἀπὸ ἀρρώστιες. Τὰ περισσότερα Ἀγιονέρια βρίσκονται κοντὰ σὲ ἐξωκκλήσια ἢ μοναστήρια. Γιὰ ὅσα δὲν βρίσκονται σήμερα σὲ τέτοιους ἱεροὺς χώρους, πιστεύομε ὅτι ἄλλοτε ὑπῆρχε ἐκεῖ, κάποιο ἐξωκκλήσι ἢ μοναστήρι, τὸ ὁποῖο σὲ ἐποχὴ διωγμοῦ ἀπὸ τοὺς Μωαμεθανοὺς ἐγκαταλείφθηκε, γκρεμίστηκε καὶ σιγὰ σιγὰ ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ λησμονήθηκε ἢ ὑπαρξή του. Στὰ Ἀγιονέρια αὐτὰ πηγαίνουν ἀρρωστοι ἢ συγγενεῖς ἀρρώστων καὶ γεροί, πίνουν νερό, πλένονται καὶ προτοῦ φύγουν κρεμοῦν σ' ἕνα δέντρο, σὲ θράχο ἢ σὲ θάμνο, ποὺ εἶναι κοντὰ στὸ Ἀγιονέρι ἕνα γυναικεῖο μαντήλι τοῦ κεφαλιοῦ (μονέτρα), πουκάμισο, φούστα, κουρέλι - τεμάχιο ἀπὸ τὰ ἐσώρουχα τοῦ ἀρρώστου.

Τέτοια Ἀγιονέρια στὴν κοιλάδα τοῦ Δρίνου εἶναι πέντε. Στὴν ὀρεινὴ περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Κλεισάρι, κοντὰ στὸ Μοναστήρι τῶν Ζωναρίων ἢ Κακιωμένου τοῦ χωριοῦ Κατούνα, στὴν πεδινὴ περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Χρυσόδουλη, στὴν ὀρεινὴ περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Κολορτσὴ ἢ Κολορτσὴ καὶ στὸ Μοναστήρι τοῦ Τσέπου ἢ Ὑψηλῆς Πέτρας. Γιὰ τὰ Ἀγιονέρια αὐτὰ τῆς κοιλάδας τοῦ Δρίνου ἀναλυτικώτερα:

1. Τὸ Ἀγιονέρι τοῦ χωριοῦ Κλεισάρι. Στὴν τοποθεσία Καρυό, κοντὰ στὸν χορταρότοπο τῶν Ναταιαίων, σὲ ὑψόμετρο 1000 μέτρων εἶναι ἕνα μικρὸ βαθούλωμα, ποὺ κρατᾶει καὶ τὸ καλοκαίρι λίγο νερό. Τὸ λένε Ἀγιονέρι. Ἐδῶ κάθε χρόνο τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου (6 Αὐγούστου) πηγαίνουν οἱ κάτοικοι πίνουν νερό, παίρνουν καὶ γιὰ τὸ σπίτι τους, γιὰ νὰ πιοῦν καὶ οἱ ἀρρωστοι συγγενεῖς τους ποὺ βασανίζονται ἀπὸ τὴν ἐξαντλητικὴ θέρμη ἢ θερμοκρασία, τὴν ἐλονοσία. Προτοῦ φύγουν κρεμοῦν σ' ἕνα δεντράκι μπρουνιὰς (σ' ἄλλα χωριὰ τῆς Δρόπολης τὴ λένε κορομηλιὰ ἢ κουμπουλιὰ) ποὺ εἶναι κοντὰ στὸ Ἀγιονέρι, μονέτρες (μαντήλια γυναικεῖα ποὺ δένουν στὸ κεφάλι), κάλτσες, κάθε λογῆς κουρέλια (κομματάκια) ἀπὸ ροῦχα τοῦ ἀρρώστου. Ἐξωκκλήσι ἢ μοναστήρι στὴν τοποθεσία αὐτὴ δὲν ὑπάρχει. Οὔτε ἐρείπια οἰκοδομημάτων φαίνονται ἐκεῖ κοντά. Ἴσως τ' ἀφάνισε ὁ χρόνος.

2. Τὸ Ἀγιονέρι τοῦ Μοναστηριοῦ τῶν Ζωναρίων ἢ Κακιωμένου. Τὸ μοναστήρι αὐτὸ εἶναι χτισμένο ἐπάνω στὸ βουνὸ Ζωνάρια, ἕνα τέταρτο, μὲ τὰ πόδια, μακρυὰ ἀπὸ τὸ χωριὸ Κατούνα. Ἱδρύθηκε τὸ 1566 κι εἶναι ἀφιερωμένο στὴν Κοίμηση τῆς Θεοτόκου. Κοντὰ στὸ Μοναστήρι, κάτω ἀπὸ συμπεμφνα κι ἑνωμένα κλοδιὰ διαφόρων βασικῶν δένδρων (κουμαριᾶς, βελανιδιᾶς κ.λ.π.) εἶναι μιὰ πηγή, ἀπὸ τὴν ὁποία τρέχει λίγο νερό, ποὺ οἱ κάτοικοι τῶν γύρω χωριῶν τὸ λένε Ἀγιονέρι, γιατὶ πιστεύουν ὅτι γιατρεύει τὶς ἀρρώστιες τῶν ἀνθρώπων ποὺ θὰ πιοῦν ἀπ' αὐτό ἢ θὰ πλυθοῦν. Στὰ γύρω δένδρα κρεμοῦν, φεύγοντας, κουρέλια - τεμάχια ἀπὸ ροῦχα τοῦ ἀρρώστου ἢ μαντήλι τοῦ κεφαλιοῦ (μονέτρα) ἢ κάλτσες κ.λπ. Στὸ Ἀγιονέρι, σὲ μιὰ καμάρα τοῦ τοίχου (ὀπή) εἶναι τοποθετημένη ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας. Τὸ Μοναστήρι γιορτάζει δυὸ φορὲς τὸ χρόνο, τὴς Ἀναλήψεως καὶ στὶς 15 Αὐγούστου.

3. Τὸ Ἀγιονέρι τοῦ χωριοῦ Χρυσόδουλη. Χωριὸ πολὺ παλιὸ ἡ Χρυσόδουλη εἶναι χτισμένο ἀνατολικὰ τοῦ Δρίνου, στὸ Ἑλληνικὸ ἔδαφος. Ἀναφέρεται καὶ στοὺς κατελόγους τῆς πρώτης τουρκικῆς Ἀπογραφῆς ποὺ ἔγινε τὸ 1431 μὲ 12 σπίτια. Κάτω ἀπὸ τὸ χωριό, πρὸς τὸν Δρίνο, ὑπάρχει ἐνα ἐκκλησάκι ἀφιερωμένο στὴν Ἀνάληψη τοῦ Σωτῆρος. Στὴ γωνιὰ τῆς ἐκκλησίτσας αὐτῆς εἶναι μιὰ ὑποτυπώδης, μικρὴ πηγὴ ἀπὸ τὴν ὁποία ἀναβλύζει λίγο νερό, τὸ περίφημο στὰ γύρω χωριὰ Ἀγιονέρι. Οἱ χριστιανοὶ ἀφοῦ ἀκούσουν κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναλήψεως τὴ θεία λειτουργία, πίνουν Ἀγιονέρι, πλένονται μ' αὐτὸ καὶ κρεμοῦν στὰ γύρω τῆς πηγῆς πολιεύρογα (εἴδος ἄστου) ἢ σὲ μιὰ γκορτσιὰ (ἀγραπιδιὰ) ποὺ ὑπάρχει ἐκεῖ, τὸ διπλάρι (ἐξωτερικὸ γυναικεῖο φόρεμα), τὴ μονέτρα (γυναικεῖο μαντήλι γιὰ τὸ κεφάλι), ἕνα κομμάτι ὑφασμα, ἢ κομμάτια καὶ κουρέλια ἀπὸ τὰ ροῦχα τοῦ ἀρρωστου.

4. Τὸ Ἀγιονέρι τῆς Κολορτσῆς ἢ Κολορτσῆς. Χωριὸ ἐρημωμένο ἢ Κολορτσὴ ἀπέχει μισὴ ὥρα, μὲ τὰ πόδια, ἀπὸ τὸ Ἀργυρόκαστρο. Κατὰ τὴν πρώτη τουρκικὴ ἀπογραφὴ ποὺ ἔγινε τὸ 1431 φέρεται μὲ 53 σπίτια. Ἀναφέρεται καὶ στὸ «Χρονικὸν τῆς Δρυοπίδος» πολλὲς φορὲς, ὡς ἕνα σημαντικὸ χωριὸ τῆς περιοχῆς. Ἀργότερα ὅμως οἱ κάτοικοι μὲ σπαραγμὸ καὶ πόνο ἀποφάσισαν νὰ τὸ ἐγκαταλείψουν, γιατὶ δὲν μποροῦσαν νὰ ὑποφέρουν τοὺς διωγμοὺς καὶ τὶς πολύμορφες πιέσεις ὡριαμένων Μωαμεθανῶν τοῦ Ἀργυροκάστρου.

Στὴν ὀρεινὴ περιοχὴ τοῦ χωριοῦ ὑπάρχει πηγή, ὅπου κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναλήψεως πήγαιναν (μέχρι τὸ 1943) κάτοικοι τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ Δερβιτσιάνη καὶ τοῦ Ἀργυροκάστρου. Οἱ προσερχόμενοι ἀπὸ τὸ Ἀργυρόκαστρο ἦταν Χριστιανοὶ καὶ Μωαμεθανοί. Ὅλοι, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ θρήσκευμα στὸ ὁποῖο ἀνήκαν, ἔπιναν Ἀγιονέρι, πλένονταν καὶ ἀφοῦ κρεμοῦσαν, Χριστιανοὶ καὶ Μωαμεθανοί, στὶς γύρω γκορτσιὲς (ἀγραπιδιές) τεμάχια καὶ κουρέλια ἀπὸ ἐσώρουχα, ἔπαιρναν Ἀγιονέρι γιὰ νὰ τὸ προσφέρουν στοὺς δικούς τους ποὺ ἀπὸ ἀσθένεια ἢ γεράματα δὲν μποροῦσαν νὰ τὸ ἐπισκεφτοῦν αὐτοπρόσωπα. Ἐκκλησία ἢ ἐξωκλήσι κοντὰ στὸ Ἀγιονέρι δὲν ὑπῆρχε. Ἴσως προτοῦ διαλυθεῖ τὸ χωριὸ νὰ ὑπῆρχε.

5. Τὸ Ἀγιονέρι στὴ Μονὴ Τσέπου ἢ Ὑψηλῆς Πέτρας. Ἡ Μονὴ Τσέπου ἢ Ὑψηλῆς Πέτρας, ἀφιερωμένη στὸν Ἅγιο Νικόλαο, βρίσκεται τέσσερες ὧρες, μὲ τὰ πόδια, βορειοδυτικὰ ἀπὸ τὸ Ἀργυρόκαστρο. Ἱδρύθηκε κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ αὐτοκράτορα Κωνσταντίνου τοῦ Παγωνάτου (668 - 685), σύμφωνα μὲ τὸ «Χρονικὸν τῆς Δρυοπίδος» καὶ ἐπειδὴ ἀργότερα καταστράφηκε χτίστηκε καὶ πάλι κατὰ τὴν ἐποχὴ ποὺ ἦταν αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου κατὰ τὴν πρώτην μετὰ τὴν ἐπίθεσιν εἰσβολὴν ἐπεδόθησαν εἰς καὶ εἰς ἁρπαγὰς καὶ λεηλασίας.

ΜΟΝΗ ΜΑΚΡΥΑΛΕΞΗ

ζαντίου ὁ Ἀνδρόνικος ὁ Ἐλεήμων. Ἀργότερα, ἴσως μετὰ τὸ 1623, κατὰ τὴν περίοδο τοῦ διωγμοῦ καὶ τῶν πιέσεων τοῦ Ἑλληνορθόδοξου πληθυσμοῦ καταστράφηκε καὶ χτίστηκε πάλι τὸ 1798

Κατὰ τὴν βυζαντινὴ περίοδο καὶ τοὺς πρώτους αἰώνες τῆς τουρκοκρατίας εἶχε καταστεῖ κέντρο τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων διατηρώντας μέσα στὸ μοναστηριακὸ συγκρότημά της Ἑλληνικὴ Σχολεῖο. Ἀπὸ τὸ 1183 ὡς τὸ 1318 ἢ 1395 ἤταν ἕδρα τοῦ Ἐπισκόπου Δρυϊουπόλεως.

Στὸ πανάρχαιο καὶ ἱστορικὸ αὐτὸ Μοναστήρι ὑπάρχουν δυὸ Ἀγιονέρια, ἕνα ἀπὸ τὸ ὁποῖο πίνουν οἱ προσκυνητὲς καὶ βεύτερο 100 θήματα μακρυὰ ἀπὸ τὴν μεγάλη πόρτα τῆς Μονῆς. ἀνάμεσα σὲ ἀγριοκλήματα καὶ κληματαίδες, στὸ ὁποῖο οἱ προσκυνητὲς κάθε μιὰ καμάρα τοῦ τοίχου (ὀπή) εἶναι τοποθετημένη ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας. Τὸ Μοναστήρι γιορτάζει δυὸ φορὲς τὸ χρόνο, τῆς Ἀναλήψεως καὶ στὶς 15 Αὐγούστου.

3. Τὸ Ἀγιονέρι τοῦ χωριοῦ Χρυσόδουλη. Χωριὸ πολὺ παλιὸ ἡ Χρυσόδουλη εἶναι χτισμένο ἀνατολικὰ τοῦ Δρίνου, στὸ Ἑλληνικὸ ἔδαφος. Ἀναφέρεται καὶ στοὺς κατελόγους τῆς πρώτης τουρκικῆς Ἀπογραφῆς ποὺ ἔγινε τὸ 1431 μὲ 12 σπίτια. Κάτω ἀπὸ τὸ χωριό, πρὸς τὸν Δρίνο, ὑπάρχει ἐνα ἐκκλησάκι ἀφιερωμένο στὴν Ἀνάληψη τοῦ Σωτῆρος. Στὴ γωνιὰ τῆς ἐκκλησίτσας αὐτῆς εἶναι μιὰ ὑποτυπώδης, μικρὴ πηγὴ ἀπὸ τὴν ὁποία ἀναβλύζει λίγο νερό, τὸ περίφημο στὰ γύρω χωριὰ Ἀγιονέρι. Οἱ

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΜΠΕΡΤΟΔΟΥΛΟΣ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΣΕΛ. 1

πουλλιτ: «... "Ὅμως ὑψώνουμε τὴ φωνὴ καὶ ἔχομε δικαίωμα νὰ τὴν ὑψώσουμε, ὅταν γίνονται ἀδικίες πρὸς τοὺς ἀδερφούς μας, ὅταν χρησιμοποιοῦνται πρὸς αὐτοὺς βία καὶ τιμωρίες, ὅταν διάφορα σλόγκαν, ὅπως ἀλβανικὸς σωβινισμός, ἰρρενδεντισμὸς κ.λ.π. χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴ δυσφήμηση τῆς νεολαίας καὶ τοῦ ἀλβανικοῦ λαοῦ τῆς Κοσσόβας. "Ἔτσι ὅπως ἔχει δικαίωμα ἡ Γιουγκοσλαβία καὶ κάθε ἄλλο κράτος νὰ ὑπερασπίση καὶ νὰ ζητήση τὰ δικαιώματα γιὰ τὶς ἐθνικές του μειονότητες, αὐτὸ τὸ δικαίωμα τὸ ἔχομε κι ἐμεῖς. "Ἡ Συνθήκη τοῦ Δονδίνου, ἡ Συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν καὶ κάθε ἄλλη ἰμπεριαλιστικὴ συνθήκη δὲν περνάει στὴ ράχη τοῦ ἀλβανικοῦ λαοῦ. Αὐτὸ νὰ τὸ ἔχουν ξεκάθαρο ὅλοι, φίλοι καὶ ἐχθροί, μικρὰ καὶ μεγάλα κράτη».

Στὴν Ἀλβανία δὲ θὰ βρεθῆ ποτὲ Ἀλβανός, καὶ μάλιστα καθηγητὴς πανεπιστημίου, νὰ προτείνη ἐγκατάλειψη τῶν ἐθνικῶν διεκδικήσεων τῆς Ἀλβανίας στὴν Κοσσόβα (Κοσσυφοπέδιον), γιατὶ ἂν τολμήση, «τὴν ἑσπέραν θὰ δειπνήση ἐν τῷ "Ἅδῃ». Οἱ Ἀλβανοὶ ἔχουν ἐθνικὲς διεκδικήσεις, ἡμεῖς πρέπει νὰ παραιτηθοῦμε ἀπ' τὶς δικές μας: Γιατί τάχα τόση ἐθνικὴ μειοδοσία ἀπὸ "Ἕλληνα καθηγητὴ πανεπιστημίου;

Σημεῖα τῶν καιρῶν.

O TEMPORA O MORES

Εἰς τὸν κατὰ τῆς Ἑλλάδος πόλεμον οἱ Ἀλβανοὶ ἔλαβον μέρος παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Ἰταλῶν μὲ τὰς ἑξῆς δυνάμεις:

Α') Μὲ ἀνεξάρτητα Ἀλβανικὰ τάγματα τακτικοῦ Ἀλβανικοῦ στρατοῦ συγκροτηθέντα διὰ τῆς κλήσεως ὑπὸ τὰ ὅπλα κλάσεών τινων — Τὰ τάγματα ταῦτα πλαισιωμένα ὑπὸ Ἀλβανῶν Ἀξιωματικῶν εἶναι προσκεκολλημένα εἰς τὰς Ἰταλικὰς μεραρχίας μὲ ἀναλογίαν ἓν τάγμα εἰς ἑκάστην μεραρχίαν. Μερικαὶ Ἰταλικαὶ μεραρχίαι εἶχον ἀπὸ δύο τάγματα Ἀλβανῶν. Μεταξὺ τῶν διακριθέντων τούτων Ἀλβανικῶν ταγμάτων εἶναι τὰ τάγματα «Νταῖτι» καὶ «Ντρίνι», τὰ ὁποῖα ἔδρασαν εἰς τὸν Νότιον τομέα Ἀργυροκάστρου μὲ τὴν μεραρχίαν Φερράρα, εἰς δὲ τὸν τομέα Κορυτσᾶς τὰ «Τομόρι» καὶ «Ταραμπός». Ἐν ὅλῳ τὰ Ἀλβανικὰ τάγματα τὰ λαβόντα μέρος εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος ὑπολογίζονται εἰς 14 (δέκα τέσσαρα).

Β') Μὲ 3.500 ἐθελοντὰς Ἀλβανοὺς ἀποτελέσαντας ἄτακτα στίφη ἢ συμμορίας πλαισιωμένους καὶ αὐτοὺς ἀπὸ Ἀλβανοὺς

(Ἀρχεῖον Ν. Παπαδοπούλου)

ἀξιωματικούς.—Εἰς τὰς συμμορίας αὐτὰς ἐδίδετο ἰδιαιτέρα σημασία καὶ, ὡς θὰ ἴδωμεν, εἶχον χαρακτῆρα καὶ ἀποστολὴν κατ' ἐξοχὴν πολιτικήν. Αἱ συμμορίαι αὗται διέπραξαν ὠμότητας καὶ φόνους εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων, ἰδίως εἰς τὸν νομὸν Θεσπρωτίας καὶ Ἰωαννίνων.

Γ') Μὲ τάγματα μελανοχιτώνων 'Αλβανῶν ('Αλβανικὴ φασιστικὴ μιλίτσια).

Τὴν τοιαύτην ἐνεργὸν συμμετοχὴν τῶν Ἀλβανῶν εἰς τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπίθεσιν καὶ τὴν συμβολήν των εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν Συμμάχων μαρτυροῦν:

1) Τὸ περιεχόμενον τῶν πρακτικῶν τῆς συσκέψεως τῆς 15 Ὀκτωβρίου 1940 εἰς τὸ Παλάτσο Βενέτσια ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μουσολίνι, κατ' ἣν ἀπεφασίσθη ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ κατ' ἣν, ὡς εἴδομεν, ἐλήφθη εἰδικὴ μέριμνα διὰ τὴν συμμετοχὴν τῆς Ἀλβανίας.

2) Τὸ ὑπ' ἀρ. 122-6-1940 ἀπόρρητον ἔγγραφον τῆς Ἰταλικῆς στρατιωτικῆς Διοικήσεως Κορυτσᾶς περιελθὸν κατὰ τὴν καταλληλοτέραν ἐποχὴν εἰς χεῖρας τῶν στρατιωτικῶν Ἑλλήνων ἀρχῶν. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ Ἀλβανικοῦ Στρατοῦ καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων λέγει: «... Οἱ Ἀλβανικοὶ σχηματισμοὶ διακρίνονται:

α) Εἰς τάγματα ἑνσωματωθέντα εἰς τὰς μεραρχίας καὶ σχηματιζόμενα ἐκ τῆς τακτικῆς στρατολογίας.

β) Εἰς τάγματα μελανοχιτώνων.

γ) Εἰς ἐθελοντικὰ τάγματα τοπικῆς στρατολογίας, ἔργον τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἀμυντικὴ φρούρησις ὡρισμένων θέσεων εἰς τὰς στρατολογικὰς ζώνας. Οἱ ἄτακτοι σχηματισμοὶ ἢ συμμορίαι ἔχουν χαρακτῆρα καὶ σκοποὺς κατ, ἐξοχὴν πολιτικούς.

3) Ἡ Γερμανικὴ ἐφημερὶς «Ντεῦτσε Ἀλγεμάϊνε Τσάϊτουγ» ἀναφέρει τὴν 17 Ἰανουαρίου 1941 μὲ τίτλον «Ἀνασυγκρότησις τοῦ 'Αλβανικοῦ μετώπου» ἀνταπόκρισιν τοῦ πολεμικοῦ ἀνταποκριτοῦ της. Ἐξαίρων οὗτος τὰ μέτρα τοῦ νέου ἀρχιστρατήγου τῶν Ἰταλικῶν δυνάμεων ἐν Ἀλβανίᾳ στρατηγοῦ Οὔγκου Κομπαλλέρο διὰ τὴν γενικὴν ἀνασυγκρότησιν ὅπισθεν τοῦ μετώπου γράφει μεταξὺ τῶν ἄλλων: «... ἐν κεφάλαιον τῆς ἀνασυγκροτήσεως ταύτης ἀποτελοῦν τὰ τακτικὰ Ἀλβανικὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἀπαρτίσουν ἓν αὐτόνομον στρατιωτικὸν συγκρότημα. Ἔως τώρα εἰς ἑκάστην Ἰταλικὴν μεραρχίαν ἦτο ἀπεσπασμένον ἀνὰ ἓν τάγμα, τὸ ὁποῖον ἐπολέμησε γενναίως παρὰ τὸ πλευρὸν των καὶ διεκρίθη εἰδικὸς εἰς τὰς ἀψιμαχίας. Πολλὰ ἐκ τῶν μελῶν των ἐπαρασημοφορήθησαν ὡς ἐκ τούτου. Λόγῳ τῆς ἀφοσιώσεώς τον, ὁ νέος στρατηγὸς ἀπεφάσισε νὰ συμπεριλάβῃ αὐτὰ ἐν διεκριθεῖσι τάγματα εἰς μίαν αὐτόνομον μονάδα, ἡ ὀργάνωσις τῆς ὁποίας ἀνετέθη εἰς Ἰταλὸν ἀξιωματικόν, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ἱστορικὴν ἀξίαν τῶν ἀνδρῶν τῆς μονάδος αὐτῆς. Ἡ μονὰς αὕτη εἶναι διηρημένη εἰς τάγματα ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων εὑρίσκονται Ἀλβανοὶ ἀξιωματικοί...».

4) Ἡ προμνησθεῖσα διαταγὴ τοῦ Διοικητοῦ τῆς ὀρεινῆς Μεραρχίας Φερράρα τῆς 26 Ὀκτωβρίου 1940.

5) Τὸ προμνησθὲν τηλεγράφημα τῆς 4 Νοεμβρίου 1940 τοῦ Ἀλβανοῦ Πρωθυπουργοῦ Σεφκὲτ Βερλάτσι πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ δρώντων Ἰταλικῶν στρατευμάτων.

6) Τὸ τηλεγράφημα τοῦ Ἀλβανοῦ Πρωθυπουργοῦ Σεφκὲτ Βερλάτσι πρὸς τὸν Ντοῦτσε τὴν 2 Ἰανουαρίου 1941, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ νέου ἔτους ἔχον οὕτω: «.Ο Ἀλβανικὸς λαὸς περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φορὰν ἡνωμένος ὑπὸ τὰ σύμβολα τοῦ Λιττόριο, ὑπερήφανος διὰ τὴν συμμετοχήν του παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ἀδελφῶν Ἰταλῶν κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον, ὁ ὁποῖος θὰ σημειώσῃ τὸν θρίαμβον τῆς νέας τάξεως τὴν ὁποίαν Σεῖς ἐποφεύγετε, ἐπιθυμεῖ νὰ βεβαιώσῃ ἐκ νέου, Ντοῦτσε, κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ νέου ἔτους μαζὶ μὲ τὴν ἄδιον ἀφοσίωσίν του, τὴν θέλησιν νὰ συμβάλῃ διὰ τοῦ αἵματος καὶ διὰ πάσης θυσίας εἰς τὴν βεβαίαν τελικὴν νίκην, ἡ ὁποία θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἱερῶν του πόθων καὶ θὰ κάμῃ, πάντοτε μεγαλυτέραν τὴν ὑφ' ὑμῶν θεμελιωθεῖσαν αὐτοκρατορίαν.

7) Ἡ προμνημονευθεῖσα ἀνταπόκρισις ἐκ τοῦ μετώπου τῆς «Τζιορνάλε Ντ' Ἰτάλια» τῆς 30 Ὀκτωβρίου δι' ἧς βεβαιοῦται ὅτι πρῶτοι ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐπετέθησαν οἱ Ἀλβανοὶ μελανοχίτωνες, οἱ ὁποῖοι ἔλαβον καὶ τὸ πρῶτον δάπτισμα τοῦ πυρός.

8) Τὸ τηλεγράφημα τοῦ νέου μετὰ τὸν Βερλάτσι προϋπουργοῦ τῆς Ἰταλίας Μουσταφᾶ Κρούγια Μερλίκα πρὸς τὸν Ντοῦτσε τὴν 5 Δεκεμβρίου 1941 εἰς τὸ ὁποῖον μεταξὺ τῶν ἄλλων λέγει:

«Ἡ νέα μεγάλη Φασιστικὴ Ἀλβανία, ἡ προκύψασα ἐκ τοῦ νικηφόρου πολέμου ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Γιουγκοσλαυΐας, ὑπερήφανος διότι ἔχει δόσει καὶ δίδει τὴν εἰσφοράν της εἰς πίστιν καὶ ἔργα πρὸς δημιουργίαν τῆς νέας τάξεως τὴν ὁποίαν Σεῖς προαναγγείλατε καὶ προητοιμάσατε, ἰσχυρὰ λόγῳ τῆς ἐπιτευχθείσης ἐθνικῆς ἑνότητος, βεβαία διὰ τὸ φωτεινὸν μέλλον της, διέθεσε σήμερον περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φορὰν ὅλας τὰς δυνάμεις της, ἑτοίμη, Ντοῦτσε, διὰ πάσαν αἰσθήσιμον θυσίαν, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν αὔριον, ὁπότε, διὰ τῆς ὁριστικῆς Νίκης, θὰ πραγματοποιήσῃ ὅλας τὰς ἐλπίδες (πόθους) τῶν ἀδελφῶν λαῶν, Ἰταλικοῦ καὶ Ἀλβανικοῦ.

9) Ἡ ραδιοφωνικὴ ὁμιλία ἀπὸ τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ Τιράνων τὴν 18.9.41 τοῦ στρατηγοῦ Ἀλεξάντερο Μπιζκατσάνιτι διοικητοῦ τῆς Ἀλβανικῆς Φασιστικῆς Μιλίτσια ἐπὶ τῇ συμπληρώσει δύο ἐτῶν ἀπὸ τῆς συστάσεώς της. Οὗτος ἐτόνισε τὸν ἐνθουσιασμὸν μετὰ τοῦ ὁποίου ἡ Ἀλβανικὴ νεολαία ἀυθορμήτως ἐξήντησε πρὸ δύο ἐτῶν νὰ καταταχθῇ διὰ νὰ ὑπηρετήσῃ μὲ τὸ μαῦρον ὑποκάμισον, τὸν βασίλέα της καὶ τὴν Πατρίδα, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ντοῦ

ΞΕΝΟΙ ΠΕΡΙΗΓΗΤΕΣ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΟ ΗΠΕΙΡΟ

«Οἱ Χιμαριῶτες κοιτάζουν διαφορετικὰ ἀπ' τὸν ξένο τὶς βαθιὲς χαράδρες τοῦ τόπου τους, τοὺς βράχους καὶ τοὺς χειμάρρους, ποὺ χαράσσουν καὶ διασχίζουν τὸ ἔδαφός τους. Αὐτοὶ οἱ θλιμμένοι τόποι ἔχουν κάθε μέρα γι' αὐτοὺς καινούριες χαρές».

(Πουκεβίλ)

Στοὺς περιηγητὲς τῶν ἀρχῶν τοῦ 19 αἰ., ποὺ ταξίδεψαν στὴν τουρκοκρατούμενη Ἑλλάδα, περισσότερο γνωστὸς εἶναι ὁ Πουκεβίλ. Ὁ F. LAURENT POUQEVILLE (1770 - 1838), ἰατρὸς τὸ ἐπάγγελμα, ἐγκατέλειψε νωρὶς τὴν ἰατρική, γιὰ νὰ ἀκολουθήσῃ διπλωματικὸ στάδιο καὶ νὰ ἐπιδοθῆ στὴν ἱστοριογραφία καὶ στὴ γεωγραφικὴ φιλολογία. Νεαρὸς ἀκολούθησε τὸν Ναπολέοντα στὴν ἐκστρατεία τῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ τὸ ἀφρικανικὸ κλίμα ἔθλαψε τὴν ὑγεία του, κι ἀποφάσισε νὰ ξαναγυρίσῃ στὴ Γαλλία. Στὴν ἐπιστροφὴ ἔπεσε σὲ χέρια πειρατῶν στὴν Ἀδριατικὴ καὶ μεταφέρθηκε στὴν Πύλο, ὅπου κρατεῖται ἀπ' τοὺς τούρκους ὡς αἰχμάλωτος πολέμου· ἀπ' τὴν Πύλο φυλακίζεται σὲ τούρκικο στρατόπεδο τῆς Τριπολιτσᾶς, σὲ συνέχεια στ' Ἀνάπλι, κι ἀπὸ κεῖ στὴν Πόλη ὀχτὼ ὁλόκληρα χρόνια στὸ Ἑπταπύργιο, ὡς τὸ 1801, ποὺ ἐλευθερώθηκε.

Ὑπὸ τοῦ κ. ΝΙΚ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐπιτίμου Λυκειάρχη — Μέλους τῆς ΚΕΒΑ

Στὴ φυλακὴ στὴν Τριπολιτσὰ μαθαίνει τὰ ἑλληνικὰ καὶ στὴν Πόλη γράφει τρίτομο χρονικὸ μὲ τὸν τίτλο: «Ταξίδι στὸ Ρωμιά, στὴν Κωνσταντινούπολι καὶ στὴν Ἀλβανία» καὶ τὸ τυπώνει στὰ 1805, μὲ ἀφιέρωση στὸν Ναπολέοντα, στὸν ὁποῖο ἔκαμε ἰδιαίτερη ἐντύπωση.

Ὁ Ναπολέων τὸν ἴδιο χρόνο τὸν διώρισε πράκτορα τῆς Γαλλίας στὴν αὐλὴ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἀπὸ γαλλικὸ προξενεῖο στὰ Γιάννενα, ὅπου θὰ παραμείνῃ δέκα ὁλόκληρα χρόνια (1805 - 1815). Ἔχοντας τὴν εὔνοια τοῦ Ἀλῆ, ὁ Πουκεβίλ πραγματοποίησε, μὲ τὴν προστασία του, περιηγήσεις σ' ὅλη τὴν ἐπικράτειά του, γιὰ νὰ γράψῃ ἀργότερα τὸ μεγαλύτερο ὡς τὰ χρόνια ἐκεῖνα ταξιδιωτικὸ χρονικό, ποὺ τὸ δημοσίευσε τὸ 1820 σὲ πέντε τόμους, καὶ λίγα χρόνια ἀργότερα, στὰ 1826, σὲ δεύτερη ἔκδοση, μὲ ἐντελῶς νέα διάρθρωση σὲ ἕξη τόμους, μὲ τὸν τίτλο: F. H. L. POUQUEVILLE - VOYAGE DE LA GRECE - PARIS, 1826.

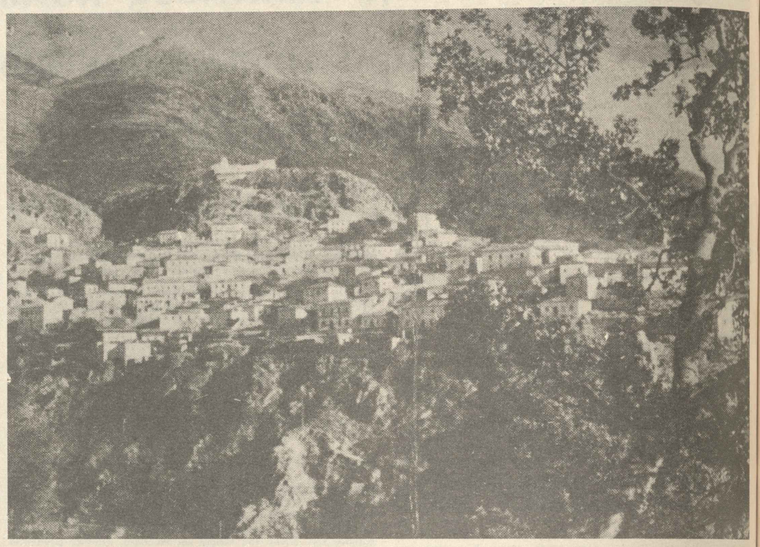

Οἱ Δρυμάδες (φωτ. Κ. Δέδε, οἱ Δρυμάδες τῆς Χιμάρας, Ἀθήνα, 1978).

Ταξίδι τοῦ Πουκεβίλ ἀπ' τὴ Χιμάρα στὸ Δέλβινο

Γιὰ τὸ «Ταξίδι» τοῦ Πουκεβίλ στὶς βόρειες ἑλληνικὲς χῶρες γράφει ὁ Κ. Σιμόπουλος: «Ἡ συμβολὴ τοῦ Πουκεβίλ εἶναι σημαντικὴ σὲ ὅ,τι ἀφορᾶ τὶς ἀνεξερεύνητες ὡς τότε κεντρικὲς καὶ βόρειες ἑλληνικὲς περιοχές, Ἤπειρο, Θεσσαλία, Μακεδονία, Ἀκαρνανία... Τὸ «Ταξίδι του», παρὰ τὶς ἀδυναμίες του, ἀποτελεῖ πηγὴ ἀνεξάντλητη πολυποίκιλου ὁλικοῦ, προσφέρει ἀποκαλυπτικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν προσωπικότητα τοῦ Ἀλῆ... "Ενα πανόραμα ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ ζωῆς εἶναι τὸ «Ταξίδι».

Ἀπ' τὶς στῆλες τοῦ «Πυρσοῦ» παρουσιάζουμε σελίδες ἀπ' τὸ πρῶτο ταξίδι τοῦ περιηγητῆ στὴ Χιμάρα καὶ στὴν περιοχή της ὡς τὸ Δέλβινο, στὰ 1806. Θὰ ἀκολουθήσουν ἀργότερα καὶ σελίδες, ποὺ θὰ ἀναφέρουνται σ' ἄλλες περιοχὲς τῆς Βορείου Ἠπείρου.

Ἀπὸ τὴ Σάσωνα ὁ Πουκεβίλ κι ἡ συνοδεία του τὶς τελευταῖες μέρες τοῦ Γενάρη τοῦ 1806 βάλανε πλώρη νὰ πλεύσουν νοτιώτερα, νὰ πλησιάσουν τὴν ξακουστὴ Χιμάρα καὶ τὰ ἱστορικὰ χωριά της.

Μία ἄποψις τῆς θυελλικῆς καὶ ἡρωϊκῆς Χιμάρας.

Τὸ ταξίδι, ἂν καὶ μεσοχείμωνα, εἶχε ἐχάριστες ὧρες ὅπως καὶ δυσάρεστες. Πλέοντας τὰ παράλια καὶ σ' ἀπόσταση 60 γεωγρ. μίλια ἀπ' τὴ μεριὰ τῆς Ἀπουλίας, οἱ ναῦτες κάλεσαν τὸν Πουκεβίλ ν' ἀντικρύσῃ γνωστὰ του μέρη ἀπὸ τὶς φιλολογικές του γνώσεις. Ὁ Πουκεβίλ θυμήθηκε τότε τὸν Βιργίλιο, ποὺ περιγράφει τὸ θαλασσινὸ ταξίδι τοῦ Αἰνεία σ' αὐτὴ τὴν ἐσχατιὰ τῶν Ἀκροκεραυνίων.

Ἡ νύχτα πλησίαζε καὶ προμηνύονταν ὡραία. Εὐφάνταστος καὶ μὲ ποιητικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ διάθεση, ὁ εὐγενὴς γαλάτης γράφει στὸ Ὁδοιπορικό του: «ἡ νύχτα φαίνονταν ὡραία, οἱ ἄνεμοι φούσκωναν ἀπ' τὸ θαλασσινὸ ἀγέρι, ὅπως στὸν ἐρχομὸ τῆς ἄνοιξης. "Ομως δὲν ἦταν σταθεροί, ἐποίκιλλαν κατὰ διαστήματα κι ἐγένονταν ἀντίθετοι. Τὸ φύσημά τους ἀδύνατο κι ἡ θάλασσα γαλήνια. "Ετσι μπορούσαμε νὰ προχωρήσουμε καλοτάξιδοι, κι ἀρμενίζοντας διέκρινα αὐτό, ποὺ μ' ἐμπόδιζε νὰ ἀντικρύσω ἀπὸ μακριά, τὴν ἀκτή, ὅπου ἤθελα ν' ἀποβιβαστῶ καὶ νὰ κάμω τὶς ἀναγνωρίσεις μου». Τὴν πρώτη νύχτα τὴν πέρασε μὲ τοὺς συντρόφους του μὲ μεγάλη προφύλαξη στὸ καράβι, μέσα στὶς σκιὲς πολλῶν καραβιῶν, ποὺ ἀσφαλῶς, ἂν τοὺς καταλάβαιναν, θὰ τοὺς γένονταν καλὸ θήραμα γιὰ λεία.

Μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου ζυγώνουν στὴν ἀκτὴ τῶν Ἀκροκεραυνίων. Ἐδῶ οἱ ξένοι παρέμειναν ἤρεμοι ὅλη τὴν ἡμέρα. "Ετσι δίνεται ἡ εὐκαιρία στὸν Πουκεβίλ νὰ γνωρίσῃ καλύτερα τὴν ἀπέναντι στεριὰ καὶ νὰ τῆς δώσῃ τὸ χαρακτηρισμό: «Τὸ μέρος τοῦτο παρουσιάζει μιὰ φοβερὴ καὶ φρικτὴ ἐρημιά, ὅπου τὸν χειμώνα συχνάζουν μερικοὶ γιδάρηδες. Μὲ τὶς πρῶτες ζέστες τοῦ καλοκαιριοῦ φεύγοντας, τὴν ἐγκαταλείπουν στὰ ὄρνια καὶ τὰ ἐρπετά, ποὺ εἶναι οἱ μόνιμοί της κάτοικοι. Βρισκόμαστε τόσο κοντὰ στὴν ἀπαίσια αὐτὴ ἀκτή, κι ἔτσι μπορούσαμε νὰ ἀναγνωρίσουμε τὴν ἐηρᾶλλα της, ποὺ δὲν ποικίλλει παρὰ μονάχα ἀπὸ καχεκτικὰ πεῦκα, ἀνακατωμένα μὲ σουβλερὰ ἀγκάθια σκαρφαλωμένα καὶ κρεμασμένα μέσα ἀπ' τὰ βράχια».

Τὴ νύχτα στὶς 31 Γενάρη, ἀπὸ τούτη τὴν ἀκτὴ ὁ Πουκεβίλ ἐπιχειρεῖ μιὰ θαλασσινὴ διαδρομὴ στὸ μέρος τοῦ Φανοῦ, ποὺ οἱ "Ελληνες, γράφει, ὀνομάζουν, ὅπως στὴν ἀρχαιότητα Ὀθωνοί. Κι ὕστερα ξαναγυρίζει ὁ ἀρχαιομαθὴς κι ἀρχαιολάτρης περιηγητὴς στὴν ἀγαπημένη του ἱστορία καὶ μυθολογία. "Ετσι σημειώνει: «Ὁ Λυκόφρων ἀναφέρει, ἀφοῦ περιέγραψε ὅλα μὲ τὸ θέλητρο τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, πὼς οἱ πρῶτοι κάτοικοι αὐτοῦ τοῦ νησιοῦ ἦτανε ἀποικοι τῶν Ἀβάντων, ποὺ ὠδηγήθηκαν ἀπ' τὸν Ἐλεφήνορα, μετὰ τὴν ἅλωση τῆς Τροίας. "Ομως αὐτὸς ὁ ἥρως κι οἱ δικοί του ἀναγκάστηκαν, νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ νησί, γιατὶ ἕνας φοβερὸς δράκοντας τὸ κατέστρεψε, κι ἔτσι ξαναγύρισαν στὴν Ἀμαντία τῆς Ἠπείρου».

Τὸ πρωὶ τῆς ἄλλης ἡμέρας, ἀφοῦ ἀντίκρυσαν τὴ ρούσικη φρουρά, ποὺ στάθμευε στὸ Φανό, ἐστρεψαν τὸ καράβι πίσω στὴ στεριά. Αὐτὴ ἡ στροφὴ τοὺς ἔφερε σὲ παραλιακὸ τόπο, στὸν ὁποῖο καταλήγει ἕνας εὐρὺς χείμαρρος. Αὐτὸν οἱ ἰταλοὶ ναυτικοὶ ὀνομάζουν Στράντα Μπιάνκα κι οἱ Ἠπειρώτες, γράφει ὁ Πουκεβίλ, ὀνομάζουν "Ασπρη Ρούγα. "Ομως τὸ πλήρωμα τοῦ καραβιοῦ εἶναι ἀγανακτησμένο, ποὺ ἀναγκάζεται νὰ κωπηλατῆ, περνῶντας ἀπὸ τόπο σὲ τόπο σὲ τούτη τὴν ἀκτή. Θέλει νὰ ξεκουραστῆ καὶ νὰ ἀναζωογονηθῆ. «Κι ἐγὼ ὁ ἴδιος, ἀναφέρει ὁ Πουκεβίλ, «δὲν ἄργησα νὰ ὁγῶ ἀπὸ ἕνα εἶδος ληθάργου, στὸν ὁποῖο ἤμουν βυθισμένος ἀπὸ ἕνα ταξίδι καταβλιπτικὸ παρὰ ἕνα ταξίδι μακρινό. Σ' ἀπόσταση ἑνὸς ναυτικοῦ μιλίου ἀπὸ τὴν "Ασπρη Ρούγα, ἤμαστε μπροστὰ στὴν Παλάσσα, ὅπου ἀποβιβάστηκαν οἱ λεγεῶνες τοῦ Καίσαρα, ὅταν ἡ Ρώμη ἔρχονταν νὰ αἰματοκυλίσῃ τὴν Ἑλλάδα, προσφέροντας στοὺς νικημένους λαοὺς τὸ θέαμα τῶν ἐμφυλίων διχονοιῶν».

Ὁ περιηγητής, τρία μίλια μακρίτερα, πέρασε μαζὶ μὲ τὴ συνοδεία του μπροστὰ στὸ χωριὸ Δρυμάδες. Γιὰ τοὺς Δρυμάδες καὶ τὴν περιοχή του γράφει: «Οἱ Δρυμάδες εἶναι χωριὸ χτισμένο μέσα σὲ γκρεμοὺς κι ἀπότομα βράχια. Μέσα ἀπ' τὰ βράχια αὐτὰ ἐλάσταιαν λίγα ρητινοῦδη δέντρα. Τὸ ὅλεμμα μου ἀντίκρυσε, σ' ἕνα μικρὸ ἀπόσταση ἀνατολικά, τὸ ἐξωκκλήσι τοῦ Ἀϊ - Θεοδώρου, θεμελιωμένο στὴν κορφὴ μικροῦ λόφου, περικυκλωμένου μ' ἐλαιόδεντρα. Τὸ μέρος τῆς ἀκτῆς, ποὺ παραπλέομεν ὑπολογίζεται 40 - 60 ὀργυιὲς στὸ βάθος. "Ομως ἡ ἐπιβλητικὴ κορυφὴ τῶν Ἀκροκεραυνίων, ἡ Τσούκα ὑπολογίζεται σὲ περισσότερες ἀπὸ 700 ὀργυιὲς στὸ ὕψος. Τότε φορτωμένη μὲ χιόνια. Μέσα ἀπ' αὐτὰ τὰ χιόνια διακρίνονταν πυκνὲς γραμμὲς ἀπὸ βαθυπράσινα ἐλάτια.

«Πεντακόσιες ὀργυιὲς μακρίτερα, μεσημβρινὰ τῆς ἐκκλησιᾶς τ' Ἀϊ - Θόδωρου, εἴδαμε τὴν κοίτη, βαθιὰ κι ἀγκαθωτὴ ἀπ' τὰ βράχια, κάποιου ποταμοῦ, ποὺ 'χει νερὸ ὁλοχρονίς. Σ' ἕνα μίλι ἀπὸ τὴν ἐκβολή του στὴ θάλασσα, παρακάμψαμε ἀκρωτήριο, χωρισμένο σ' ἄνισα μέρη. Τὸ ἀκρωτήριο αὐτὸ ἀσφαλίζει ἀπ' τὰ βορειοανατολικὰ τὸν Βοῦνο. Τέλος σ' ἀπόσταση λεύγας ἀπ' τὴν ἀκτή, βρεθήκαμε πλάγια τῆς Χιμάρρας, πολίχνης γνωστῆς ἀπ' τὰ χρόνια τοῦ Πλίνιου. Αὐτὴ ἡ πολίχνη ὡς τὶς μέρες μας εἶναι πρωτεύουσα τοῦ τμήματος τῆς Χιμάρας».

Σ' ἄλλο του ταξίδι στὰ χωριὰ τῆς Χιμάρας, ὁ Πουκεβίλ ἐγνώρισε ἀπὸ κοντὰ τοὺς Δρυμάδες. Γιὰ τὸ χωριὸ αὐτὸ τῆς Χιμάρας ἀφιερώνει ἰδιαίτερες σελίδες στὸ ὁδοιπορικό του. «Τὸ χωριὸ αὐτό», γράφει ὁ περιηγητής, «ἀποτελεῖται ἀπὸ 240 σπίτια, χωρίζεται σὲ μαχαλάδες ποὺ μοιάζουν νησιὰ ἑνωμένα μὲ κινητὲς γέφυρες, σ' ἕνα πλῆθος χειμαρρῶν, ποὺ κάνουν δυσκολότατη τὴν συγκοινωνία. Σχεδὸν κάθε σπίτι εἶναι ἕνα ὀχυρό. "Ενα ποτάμι, σχηματισμένο ἀπὸ τὰ νερὰ πολλῶν πηγῶν, καὶ τὰ τρεχούμενα ρυάκια, ἀφοῦ περικυκλώσει κατοικούμενα βουναλάκια, καὶ γυρίσει μερικοὺς μύλους, σκορπίζεται στὸ βάθος τῶν κρεμνῶν, ποὺ κατοπτίνγουν τὸ νερὸ του ὡς τὴ θάλασσα, σχηματίζοντας πολλοὺς καταρράκτες».

«Οἱ κάτοικοι τῶν Δρυμάδων, φτωχοὶ σ' ἀρχαιότητες, ὅπως κι οἱ κάτοικοι τοῦ Βούνου, ἀναζωογονοῦν τὸν ταξιδιώτη, δεικνύοντας στὴν πλαγιὰ γειτονικοῦ λόφου μιὰ βρύση μὲ δροσερὸ καὶ κρυσταλλένιο νερό. Αὐτὸς ὁ θησαυρός, σὲ μιὰ χώρα ξερή, τοῦ δείχει ἀναμφίβολα τὸ ὄνομα τῆς Βασιλικῆς Βρύσης. Τάχατες, μήπως κι ἄλλη φορὰ δὲ μνημονεύθηκε τ' ὄνομα τῆς βρύσης μ' αὐτὸ τὸν τίτλο; Ὁ Πλίνιος θὰ μᾶς ἔκανε νὰ πιστεύσουμε, πὼς εἶναι αὐτὴ ἡ πηγή, ἡ πηγὴ τῆς βασίλισσας, ἂν δὲν ἀνέφερε, πὼς πρόκειται γιὰ μιὰ κοινὴ βρύση. "Ομως ἡ "Αννα ἡ Κομνηνή, λέγοντας πὼς στὴ βρύση αὐτὴ μποροῦσε κανεὶς νὰ κάμῃ μπάνια, μπορεῖ νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ στὸ συλλογισμό, ὅτι ἡ βρύση εἶχε ζεστὸ νερά. Οἱ κάτοικοι τῶν Δρυμάδων δὲν ἐγνώριζαν, ἂν ὑπῆρχε στὴν περιοχή τους βρύση μὲ ζεστὸ νερό, πρᾶγμα ποὺ μὲ κάνει νὰ σκεφθῶ, ὅτι ἡ φλέβα τοῦ ζεστοῦ νεροῦ ἔχει χαθῆ, ὅπως συνέπηκε μὲ τόσες ἄλλες πηγές, ἐξ αἰτίας τῶν σεισμῶν, ποὺ κλονίζουν συχνὰ τὴν "Ηπειρο. "Ετσι ἀπέχω ν' ἀρνηθῶ σὲ τούτη τὴν περιγραφὴ τὴ μαρτυρία τῆς "Αννας Κομνηνῆς, γιατὶ κι ἐγὼ ὁ ἴδιος ἔχω δεῖ νὰ ξηραίνουνται ἢ νὰ σχηματίζουνται αὐτόματα πηγὲς καὶ ρυάκια ἀπὸ συχνὲς κατολισθήσεις, ποὺ εἶναι περιοδικὲς στὴν Ἑλλάδα».

Στὴν ἀκολουθία τοῦ Πουκεβίλ βρίσκεται καὶ δραγουμάνος, ποὺ τοὺς ἀφηγήθηκε, ὅτι ἡ Χιμάρα εἶχε διασώσει ὡς τότε τὴν ἀνεξαρτησία της, στὶς ἐπιχειρήσεις ἐναντίον τοῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὅπως κι ὅλα τὰ χωριά, ποὺ βρίσκονται στὶς πλαγιὲς της μὲ προπύργιο τὴ Χιμάρα.

Πληροφορίες γιὰ τὴ Χιμάρα ἔχει δώσει στὸν Πουκεβίλ, κι ὁ ἀδερφός του HUGHES POUQUEVILLE, ὑποπρόξενος τῆς Γαλλίας στὴν "Αρτα. Σύμφωνα μὲ τὴν ἔκθεση τοῦ ἀδερφοῦ μου, γράφει ὁ Πουκεβίλ, «ἡ νεώτερη Χιμάρα δὲν διασώζει ἴχνος τῆς ἀρχαιότητας. "Ομως σὲ μικρὴ ἀπόσταση διακρίνονται τὰ ἐρείπια ἑνὸς πελασγικοῦ περιβόλου, ποὺ εἶναι πιθανῶς τῆς ὁμηρικῆς Χιμάρας, τὴν ὁποία ὁ Πλίνιος τοποθετεῖ στ' Ἀκροκεραύνια, κοντὰ στὴ Βασιλικὴ Βρύση. Οἱ κάτοικοι, ποὺ ἀγνοοῦν τὰ σχετικὰ μὲ τὶς πληροφορίες τοῦ Πλίνιου, ὀνομάζουν αὐτὰ τὰ τείχη, στὰ ὁποῖα τώρα μαντρώνουν τὰ κοπάδια τους, ἀρχαῖο πύργο τῆς βασίλισσας, γιατὶ σ' αὐτὰ βρίσκουν συχνὰ νομίσματα, ποὺ ἔχουν ἀποτυπωμένη τὴ μορφὴ μιᾶς γυναίκας. Αὐτὴ ἡ ἐξήγηση φαίνεται ἀστήριχτη. Πιθανῶς τὸ ὄνομα τοῦ πύργου τῆς βασίλισσας προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐπισκευή, ποὺ ἔκαμε σ' αὐτὰ τὴ θέση ἡ "Αννα Κομνηνή. Ἡ "Αννα δυὸ φορὲς ἀναφέρει αὐτὴ τὴ θέση στὴν περιγραφὴ τῶν πολέμων τοῦ Ἀλεξίου ἐναντίον τῶν Φράγκων, ποὺ 'χαν ἀρχηγό τους τὸ Βοϋμοῦνδο».

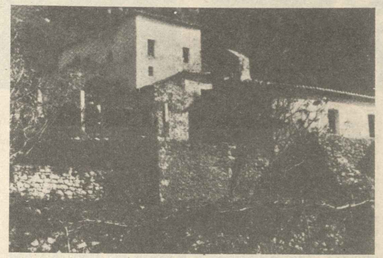

Τὸ κτιριακὸ συγκρότημα τοῦ Σταυριδιοῦ Δρυμάδων.

Ὁ περιηγητὴς δὲν ἱκανοποιεῖται ἀπόλυτα μ' ὅσα ὁ ἴδιος ἀναφέρει. Γι' αὐτὸ καὶ καταλήγει σ' ἄλλο συλλογισμό, γράφοντας: «Μπορεῖ κανεὶς νὰ συμπεράνῃ, πὼς αὐτὸς ὁ πύργος καταστράφηκε γιὰ τελευταία φορὰ σὲ πρόσφατη ἐποχή, στὰ χρόνια τῆς κατακτήσεως τῆς Ἠπείρου ἀπὸ τοὺς μωαμεθανούς. Τότε τὰ λείψανα τοῦ πληθυσμοῦ ἐθεμελίωσαν τὴ Χιμάρα, ποὺ ἀποτελεῖται σήμερα ἀπὸ πεντακόσιες χριστιανικὲς οἰκογένειες».

Ἐκτὸς ἀπ' τὸ πρῶτο τοῦτο ταξίδι του στὶς ἀκτὲς τῆς Χιμάρας καὶ στὰ χωριά της, ὁ Πουκεβίλ ἔκαμε κι ἄλλα ταξίδια, σὲ διάφορες ἐποχές, γιὰ νὰ γνωρίσῃ καὶ περιγράψῃ μὲ σχολαστικὴ ἀκρίβεια τὴν τοπογραφία, τὶς ἀρχαιότητες καὶ τὰ λαϊκὰ ἤθη καὶ ἔθιμα ὅλης τῆς Χαονίας. Γιὰ τ' Ἀκροκεραύνια ἀφιερώνει ὁλόκληρο κεφάλαιο στὸ Ταξίδι του στὴ Βόρειο Ἑλλάδα. Θαυμάζει τὴ μεγαλοπρέπειά τους, τὸ ὕψος τους, τὸν γαλανὸ οὐρανό, τὸ ὑγιεινὸ κλίμα καὶ τὸν καθαρὸ ἀέρα. Καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ τὴ μακροζωΐα τῶν κατοίκων, ποὺ φτάνουν καὶ ξεπερνοῦν τὰ ἑκατόχρονα, γιατὶ οἱ ἀσθένειες εἶναι λιγώτερες ἐδῶ ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος τῆς Ἠπείρου. Σὰν γιατρός, ποὺ ἤτανε ὁ λόγιος περιηγητής, ἀποδίδει τὴ μακροβιότητα τῶν κατοίκων τῶν Ἀκροκεραυνίων στὴν ξηρότητα τῆς χώρας, ποὺ ζοῦν.

Γι' αὐτὸν ποὺ ταξιδεύει σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν τόπο, κι ἰδιαίτερα στὴν περιοχὴ τῆς Χιμάρας γράφει: «ὁ ταξιδιώτης τρέμει κοιτάζοντας τὰ βουνά, ποὺ λογχίζουν τὸν ἀέρα, τρομάζει βλέποντας βουνὰ ἀπόκρημνα, καὶ θλίβεται ἀπὸ θέαμα μιᾶς χώρας χτυπημένης ἀπὸ τὴν ἀφορία. "Ομως οἱ Χιμαριῶτες κοιτάζουν μ' ἄλλο μάτι τὶς βαθιὲς χαράδρες τοῦ τόπου τους, τοὺς βράχους καὶ τοὺς χειμάρρους, ποὺ χαράσσουν καὶ διασχίζουν τὸ ἔδαφός τους. Αὐτοὶ οἱ τόποι οἱ θλιμμένοι ἔχουν κάθε μέρα γι' αὐτοὺς καινούριες χαρές. Ἀγαποῦν τὸ θόρυβο τῶν καταρρακτῶν, ποὺ χύνονται ἀνάμεσα στὰ βουνά τους, εὐχαριστοῦνται ν' ἀκοῦνε τὰ κύματα τῆς θάλασσας ν' ἀναπηδοῦν στὶς ὄχθες τῶν ποταμῶν τους, ἀπολαμβάνουν τὸ σούργιμα τῶν ἀνέμων. Γενικὰ οἱ Χιμαριῶτες ὑπεραγαποῦν τὴν ἄγρια χώρα τους, παρὰ τὴ φτώχεια τους, ὅπου εἶδαν τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

«"Ετσι ὁ κάτοικος τῶν βουνῶν εἶναι περισσότερο πατριώτης ἀπὸ τὸν νησιώτη. Ἀγαπᾶει παράφορα τὸν τόπο ποὺ γεννήθηκε. Σ' ὁποια χώρα κι ἂν βρεθῆ, ὁποια κι ἂν εἶν' ἡ τύχη του, δὲν χάνει ποτὲ τὴ θέα τῆς πατρίδας του. "Ενα ἰδιαίτερο ἐνστικτο τὸν τραβᾶει σ' αὐτή. Οἱ ἀναμνήσεις τῆς νεότητας ὡς τὸ θάνατο ἀκόμη δὲν παύουν νὰ τὸν ἐπαναφέρουν στὴ στέγη τῶν πατέρων τους».

Στὸ πρῶτο του ταξίδι στὴν παραλία τῆς Χιμάρας, βρέθηκε κοντὰ στὰ Σπήλια, γνωστὴ τοποθεσία ἀπ' τοὺς ναυτικοὺς χάρτες. Γιὰ τὰ Σπήλια δίνει τὴν πληροφορία, πὼς στὰ παλιὰ χρόνια δυὸ πύργοι, στημένοι ὁ ἕνας στὴν εἴσοδο κι ὁ ἄλλος στὴ μέση προκαλοῦσαν τὸν ὄρμο ἀπὸ ἐχθρικὴ ἐπίθεση. Τώρα δὲν ὑπάρχουν οἱ πύργοι παρὰ μονάχα μισοερειπωμένα μαγαζιά. Μετὰ τὰ Σπήλια οἱ ταξιδιῶτες κι ὁ Πουκεβίλ πιστεύουν, πὼς πλησιάζουν στὸ λιμάνι τοῦ Παλέρμου. Ἀπὸ τὸ πλήρωμα κανένας δὲν τὸ γνώριζε. Πλέοντας βρέθηκαν μπροστὰ στὴν Κέρκυρα, ποὺ τὴν κατεῖχαν τότε οἱ Ρῶσοι. Ἀνησυχοῦν ὅμως γιατὶ οἱ Γάλλοι τότε βρίσκονται σὲ πόλεμο μὲ τοὺς Ρώσους, γι' αὐτὸ καὶ σκέπτονται νὰ βροῦν καταφύγιο σὲ φιλικὴ χώρα, τὴν ὥρα π' ἀρχιζε νὰ νυχτώνῃ. Ὁ Πουκεβίλ περιγράφει παραστατικώτατα τὶς περιπέτειες ἐκείνης τῆς βραδιᾶς.

«Ἡ νύχτα ὅλο καὶ ζύγωνε· τ' ἀγέρι φυσοῦσε δυνατά· ἦταν ἀνάγκη νὰ προφυλαχτοῦμε σὲ φιλικὴ χώρα. Ἐπιπρόσθετα τὰ σκεπάσματα καὶ τὸ πλήρωμα ἄρπαξε τὰ κουπιά. Κάθε ἀκρωτήριο, ποὺ παρακάμπταμε, πιστεύαμε πὼς προσεγγίζαμε στὸν ὅρμο. "Ομως αὐτὸ μᾶς ἀπέφευγε. Τέλος σκοπιὰ τοποθετημένη ψηλὰ στὸ κατάρτι, ἀνακάλυψε ἕνα λευκὸ πύργο· ἤτανε ὁ Πάνορμος. Στὶς 6 τὸ βράδι προσωρμιστήκαμε στὸ λιμάνι τοῦ Πανόρμου, ὅπου ἀμέσως μᾶς γνώρισε ἡ φρουρὰ τ' Ἀλληπασᾶ καὶ μᾶς χαιρέτισε μὲ μιὰ μπαταριὰ τοῦ μουσκέτου της. Ἐπειδὴ δὲν ξέραμε, τί ἐσήμαινε μιὰ τέτοια μπαταριά, πλησιάσαμε τὸ πλοῖο μας βορειότερα. "Ομως ἀμέσως χτυπηθήκαμε ἀπὸ τοὺς Χιμαριώτες, τῶν ὁποίων ὁ πύργος εἶχε δώσει σημεῖο γιὰ τὸν ἐρχομό μας καὶ δεχτήκαμε στ' ἀρμενά μας χαλάζι ἀπὸ μπάλλες, ποὺ γιὰ καλή μας τύχη δὲν τραυμάτισαν κανένα.

«Ὁ καπετάνιος μας, βλέποντας νὰ περικυκλώνεται ἀπὸ πυρά, ἤθελε νὰ τ' ἀνταποδώσῃ μὲ τὰ γεμάτα σφαῖρες κανόνια του. Βρέθηκε σὲ στιγμὴ ταραχῆς κι ἀνησυχίας, γι' αὐτὸ μὲ προσοχὴ πλησιάσαμε τὸ ὀχυρό, ὅπου ἀκούσαμε νὰ φωνάζουν «φίλοι», κι ὁ δραγουμάνος μας ἀμέσως ἐγῆκε στὴ στεριά. Δὲν ἄργησε νὰ ἐπιστρέψῃ, γιὰ νὰ μᾶς δείξῃ, ποῦ ἔπρεπε ν' ἀγκυροβολήσουμε.

«Μιὰ κι ὅλα τακτοποιήθηκαν, δεχτήκαμε τὴν ἐπίσκεψη ἀξιωματικοῦ τοῦ Ἀλληπασᾶ, ποὺ ἦρθε νὰ ὑποβάλῃ τὶς φιλοφρονήσεις του ἐκ μέρους τοῦ κυρίου του· αὐτὸς μᾶς περίμενε εἴκοσι ἐννιὰ μέρες σ' αὐτὴ τὴ ἐρημιά, γιατὶ ἡ διαταγὴ τοῦ βεζύρη ἤτανε αὐστηρή, ὥστε παρὰ τὰ βάσανα τῆς θέσης του, δὲν τολμοῦσε ν' ἀπομακρυνθῆ ἀπ' τὸν πύργο, ὅπου ξεπάγιαζε καρτερώντας. Ὁ ἴδιος μᾶς παρεκάλεσε νὰ πάρουμε στὸ κονάκι του τὸ γεῦμα, ποὺ εἶχε ἑτοιμάσει. Αὐτὴ ἡ συνεστίαση τοῦ καλοσωρίσματος περιελάμβανε ἕνα καλοψημένο ἀρνί, ψωμὶ καλαμποκίσιο ψημένο στὴ στάχτη (σταχτοκουλούρα) κι ἕνα κατσιοῦπι γιομάτο ρετσινάτο κρασί. Μιὰ τενεκεδένια κοπανα ἦταν τὸ κύπελλο, μὲ τὸ ὁποῖο θά' ἔπιναν ὅλοι οἱ συνδαιτυμόνες, καὶ μιὰ ἀχμρένια ψάθα γιομάτη ἔντομα, τὸ κρεβάτι πάνω στὸ ὁποῖο ὁ καθένας, χωρὶς ν' ἀπομακρύνεται ἀπ' τὸ τραπέζι, μποροῦσε, ἂν ἤθελε νὰ ξαπλώσῃ καὶ νὰ κοιμηθῆ, ὅταν καταλάβαινε τὴν ἀνάγκη τοῦ ὕπνου, γιὰ νὰ ξεπεράσῃ τὶς δυσκολίες τέτοιου κονακιοῦ».

"Ετσι πέρασε αὐτὴ τὴ βραδιὰ στὸν πύργο, ποὺ τὸν φιλοξένησε ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ Ἀλῆ. "Ομως ὁ Πουκεβίλ, μαθημένος ἀπὸ περιπέτειες καὶ χειρότερες μάλιστα αὐτῆς τῆς βραδιᾶς, διάξεται νὰ γνωρίσῃ τὴν περιοχὴ τῆς Χαονίας, τὴν ὁποία ἐγνώριζε ὡς τώρα μονάχα ἀπὸ τὴν περιγραφὴ τοῦ Πτολεμαίου καὶ τοῦ Στράβωνος.

Τὸ πρωῒ τῆς ἄλλης μέρας πλησιάζει στὸ Παλέρμο, τὴν ἀρχαία Πάνορμο, καὶ κατὰ τὴ συνήθειά του ἐξετάζει μὲ λεπτομέρεια τὴ γεωγραφικὴ θέση, περιγράφει τὶς παραλίες του, ζητεῖ πληροφορίες γιὰ τὸ βάθος τῶν νερῶν τους, γιὰ τὶς ὀχυρώσεις τοῦ λιμανιοῦ. "Ολα τὰ περιγράφει μὲ ἰδιαίτερη χάρη, ὥστε νὰ κρατῆ ζωντανὴ τὴν περιέργεια τοῦ ἀναγνώστου. Γιὰ τὸ Παλέρμο προσθέτει ἀκόμα, πὼς ἦταν ἐξαίρετη θέση ἁλιείας, καὶ ὅτι στὴ διάρκεια τοῦ Μάη καὶ τοῦ Ἰουνη ἁλιεύονταν μεγάλη ποσότητα τόννων καὶ σολομῶν. Τὸ ἰχθυοτροφεῖο τοῦ Παλέρμου, πληροφορεῖ ὁ περιηγητής, περιλαμβάνονταν στὸν ἀριθμὸ τῶν ἰχθυοτροφείων τῆς Ἠπείρου, ποὺ νοικιάζονταν κάθε χρόνο ἀπὸ τοὺς Κερκυραίους, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴ σειρά τους τὸ ἐπενοικίαζαν στοὺς Ναπολιτάνους ἁλιεῖς, ποὺ ἦταν ἱκανοὶ κι ἀφοδοὶ κι ἐκμεταλλεύονταν ὅλες τὶς ἀκ

Τὸ Πικέρνι.

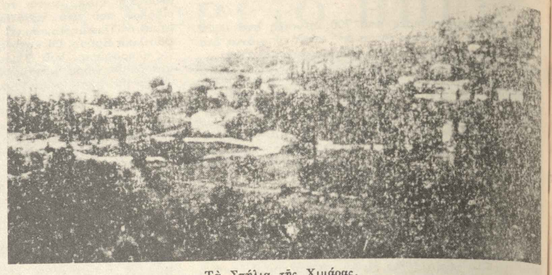

Τὰ Στήλια τῆς Χιμάρας.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 5

τερης τύχης. "Ομως προτοῦ χωριστοῦν, δέχτηκαν τὴν πρόταση τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ 'Αλῆ νὰ δειπνήσουν ὅλοι μαζὶ στὸν πύργο. Ὡραία περιγραφὴ κάνει ὁ Πουκεβίλ τοῦ δείπνου τούτου: «Τὸ δεῖπνο ἦταν τέτοιο, ὅπως θὰ περίμενε κάποιος σὲ τέτοια συντροφιά. Γίνονταν μέγας θόρυβος καὶ τέσσερα ὁλόκληρα καλοψημένα ἀρνιὰ πέρασαν ἀπ' τὸ τραπέζι μας, κατὰ τὰ ἀρβανίτικα ἔθιμα. Αὐτοὶ οἱ 'Αρβανίτες, λίγο συνηθισμένοι σὲ παρόμοια εὐωχία, συγκεντρώθηκαν στὸ ὅπαιθρο μὲ μερικοὺς μισόγυμνους βουνίσιους, καὶ «ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ» ὅλα κατεβροχθίσθησαν. Σὲ συνέχεια ἐξέτασαν τὴν τύχη τους, συμβουλευόμενοι στὶς ἀνταναklάσεις τοῦ ἥλιου τὶς σκιὲς στὶς ὤμοπλάτες τῶν ἀρνιῶν. "Αλλοι προέβλεπαν, πὼς θὰ γίνῃ πόλεμος, ἄλλοι πὼς θ' ἀποχτήσουν χρήματα, κι ἄλλοι χρόνια πολλὰ γιὰ τὸν βεζίρη 'Αλημπασᾶ, στὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ὁ ἀξιωματικὸς του προσέφερε σ' αὐτοὺς ἕνα ἄλλο κατσιούπι κρασί, γιὰ νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ γιὰ ἕναν τέτοιο καλὸ οἰωνό. Κατόπι οἱ 'Αρβανίτες χόρεψαν, τραγούδησαν, ἔπιαν στὴν ὑγεία τοῦ πασιᾶ τους καὶ τέλειωσαν ἁπλώνοντας τὰ χέρια, ζητώντας μπαξίσι γιὰ τελευταῖο χαιρετισμό...».

'Από τὸ Παλέρμο στὶς 2 μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἔφιπποι ἡ συνοδεία τοῦ Πουκεβίλ τραβᾶει νοτιώτερα, διασχίζοντας βουνοπλαγιὲς ἀπότομες, βασωμένες χαράδρες, λιβάδια, ὅπου ἔθοσκαν κοπάδια πρόβατα. Ὁ οὐρανὸς αἴθριος στὴν ἀρχή. 'Αρχίζει σὲ λίγο νὰ σκοτεινιάζῃ κι οἱ ὁδηγοὶ προβλέπουν θύελλα, γι' αὐτὸ κι ἡ συνοδεία διάζεται νὰ φτάσῃ σὲ γειτονικὸ χωριό, προσπερνώντας μὲ εὐκολία τὸ ποτάμι Φάρι, ποὺ δὲν εἶχε φουσκώσει ἀκόμη ἀπ' τὰ νερὰ τῶν χειμάρρων. "Ομως τὴ μπόρα δὲν τὴ γλύτωσαν. Οἱ ἀστραπὲς δονοῦσαν τὴν ἀτμόσφαιρα κι οἱ ὁδηγοὶ ἔχασαν τὸ δρόμο. Οἱ "Ελληνες ὁδηγοὶ ἐμπιστεύονται τὴν τύχη τους στὸν ἅγιο Σπυρίδωνα, προστάτη τούτων τῶν ἀκτῶν, οἱ Τοῦρκοι σκούζουν λυπητερά, ὥσπου νὰ φτάσουν καὶ νὰ περάσουν τὸ ποτάμι τοῦ Μπόρσι, τὸ ὁποῖο οἱ χωρικοὶ τῆς περιοχῆς ὠνόμαζαν ποτάμι τοῦ Χατζῆ - αγᾶ. Βρεγμένοι καὶ λασπωμένοι ἔφτασαν σ' ἕνα χάνι, προστατευόμενο ἀπὸ πύργο, ὅπου θρίσκονταν ἕνα ἀπόσπασμα μὲ 'Αλβανοὺς στρατιῶτες. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ διενυκτέρευαν στὸ χάνι, ξύπνησαν ἀπ' τὶς φωνὲς τῶν ξένων, καὶ ὅπως ἀφηγεῖται ὁ Πουκεβίλ: «ἐπειδὴ ἦταν χριστιανοί, ἔνας ἀπ' αὐτοὺς ἐπῆρε τὴ λάμπα, ποὺ ἔφεγγε στὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας καὶ μ' αὐτὸ τὸ φῶς ἄναψε φωτιά, προσέφερε σύκα, ἔνα κομμάτι καλαμποκίσιο ψωμὶ καὶ ρακὴ ποὺ μᾶς ἀναζωογόνησε».

Στὸ χάνι τοῦ Μπόρσι πέρασαν τὴ βραδιά. Μὲ τὸ ξημέρωμα ὁ Πουκεβίλ, βγῆκε ἀπ' τὸ χάνι, ἀφοῦ χάραξε στὸ καρνὲ του τὶς ἀπαραίτητες ἐντυπώσεις ἀπ' τὴ χτεσινὴ νυχτερινὴ διαδρομή, γιὰ νὰ πάρῃ, ὅσο τοῦ ἦταν δυνατό, μιὰ ἰδέα τῶν τόπων, ποὺ διέσχιζε. "Ετσι τώρα μὲ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας περιεργάζεται καλύτερα τὸν πύργο τοῦ Μπόρσι, ποὺ χρησίμευε γιὰ χάνι καὶ τελωνεῖο, ἀναφέρει πὼς ἦταν χτισμένος στὴ δυτικὴ γωνία εὔφορης πεδιάδας, ποὺ τὴ στόλιζαν ὡραῖα δέντρα καὶ μεγάλες ἐλιές. Τὸ χωριὸ Μπόρσι δὲν φαίνονταν ἀπὸ τοῦτο τὸ μέρος. Θὰ τὸ γνωρίση ὁ περιηγητὴς σ' ἄλλο του ταξίδι.

Οἱ ξένοι μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου, ἀναχωροῦν ἀπ' τὸ χάνι τοῦ Μπόρσι, προχωροῦν στὴν ἀκροθαλασσιά, γιὰ νὰ φτάσουν στὴ μικρὴ κοιλάδα τοῦ Πάρμωνος, ποὺ πῆρε τ' ὄνομά της ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ, ποὺ βρίσκεται χτισμένο μέσα στὰ δουνά. Ἡ συνοδεία τοῦ Πουκεβίλ ὄλο καὶ προχωρεῖ σὲ στενωπούς, ὡρωμένες ἀπ' τοὺς χειμάρρους, ξαναπέφτει στὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ φτάνει, ὕστερα ἀπὸ πολλὲς περιπέτειες στὸ Πικέρνι καὶ καταλήγει στὸ Λούκοβο, χιμαριώτικο χωριό, γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ περιηγητὴς ἀφιερώνει ἰδιαίτερες σελίδες:

«Τὸ Λούκοβο εἶναι χτισμένο στὴ στρογγυλὴ κι εὔφορη κορυφὴ καλλιεργημένου δουνοῦ. Οἱ πλευρές του, στὸ μέρος τῆς θάλασσας, χωρίζονται σὲ ταράτσες στολισμένες μὲ καρποφόρα δέντρα, μὲ πολύτιμες φυτεῖες ποὺ παράγουν πλούσια προϊόντα. Ἡ θέα τοῦ μέρους τούτου εἶναι μιὰ εἰκόνα "γῆς τῆς ἐπαγγελίας», μέσα στὰ ἀγροτικὰ τοπία τῶν 'Ακροκεραυνίων, ὅπου, παράπλευρα στὶς αἰωνόβιες ἐλιές, προβάλλουν μακρὲς σειρὲς μουριές, ἀνακατωμένες μὲ πορτοκαλιές, ἀμπελοφυτεῖες καὶ ροδακινιές, ἀμυγδαλιὲς καὶ τοῦφες ἀπὸ ροδιές.

«Τετρακόσιες χριστιανικὲς οἰκογένειες κατοικοῦσαν τὰ 'Ηλύσια αὐτά, ὅταν πέρασα, στὰ 1806, καὶ ἀπολάβαναν, παρὰ τὴ σκλαβιά τους, μιὰ εὐημερία, ποὺ δὲν εἶναι συνηθισμένη στοὺς χωρικοὺς τῆς 'Ηπείρου. Στὴ θέα τῶν ἀνθρώπων τοῦ βεζίρη, ποὺ τοὺς ἀνεγνώριζαν ἀπὸ μακριά, αὐτοὶ οἱ δουνίσιοι ἐκλειναν τὶς πόρτες τους, σὰν νὰ ἐπιπίσαζε ὁ ἐχθρός. Οἱ Κερκυραῖοι - Κορφιάτες, ποὺ ἐκαλλιεργοῦσαν τὰ χωράφια, ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὸ δρόμο μας, γιατὶ τόσο πολὺ εἶναι μισητὸ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα αὐτῶν, ποὺ ἀνήκουν στὸν πασᾶ τῶν Γιαννίνων».

"Ας ἀφήσουμε τὸν ἴδιο νὰ ἀφηγηθῇ τὴν εἰσοδό του στὸ Δέλβινο καὶ τὶς ἐντυπώσεις του ἀπ' αὐτό:

«Ὑπολείποντες, εὐτυχῶς, ἀρκετὸ φῶς, γιὰ ν' ἀπολάψω τὴ θέα τοῦ Δέλβινου, ὅπου τὸ βλέμμα μου δὲ μποροῦσε νὰ χορτάσῃ καὶ νὰ θαυμάσῃ τὶς τοποθεσίες τοῦ ἐπόκειλλαν κι ὁμόρφαιναν σὲ κάθε μας θῆμα. Βρισκόμουνε σὲ στιγμὴ ἀγαλλίασης, ἀναβαίνοντας ἕνα μισημερινὸ λόφο, ὅταν θυθίστηκα ἀπότομα σὲ κρατῆρα πυρκαϊᾶς, ποὺ κατεβρόγθιζε τὸ παζάρι. Οἱ στρατιῶτες τ' 'Αλῆ πασᾶ εἶχαν ἄδλει φωτιὰ σ' αὐτὸ τὸ μαγαλὰ, γιὰ νὰ καταστρέψουν τὰ μαγαζιά, κι ὕστερα νὰ τὰ λεηλατήσουν.

«Οἱ κραυγὲς κι ὁ θόρυβος ἀντιλαλοῦσαν μακρυά, ἐνῶ οἱ φλόγες ἔφεγγαν στὸ μέρος τῆς πόλης, ποὺ ἦταν ἄθικτο, κι ὅπου θρισκόμασταν ἐμεῖς. Ὁ ἀξιωματικὸς μὲ

Κάπου στὴ Χιμάρα. ('Αρχεῖον Ν. Παπαδοπούλου).

διάφορες προφάσεις, μᾶς ὡδήγησε στὸ σπίτι κάποιου μπέη, ὁπαδοῦ τοῦ βεζίρη, ὅπου θρήκαμε κατάλυμα, γεμᾶτο ἐπιπλα κι ἀνοιχτὸ σ' ὅλους τοὺς ἀνέμους· ὅμως εἶχε πόρει ὅλα τὰ προφυλακτικὰ μέτρα, γιὰ νὰ μᾶς προστατεύσῃ ἀπὸ ἀπροσδόκητη ἐπίθεση, ποὺ θὰ τὴν δεχόμασταν καρτερικά, μιὰ καὶ θρισκόμαστε σὲ καλὴ κατοικία. Μᾶς παρέθεσε δεῖπνο, τὸ ὁποῖο ὑπερέθαινε κάθε λιτότητα, καὶ μετὰ τὸ δεῖπνο, παρὰ τὴ νυχτερινὴ ψύχρα, ἐπερράσαμε τὴ νύχτα στὸ πάτωμα, τυλιγμένοι στὰ παλτά μας, ἔχοντας γιὰ μαξιλάρι σακιὰ γεμάτα κομματιασμένο ἄχυρο. Κοιτάλαβα, πὼς δὲν ἤμουνα σὲ θέση εὐνοϊκὴ γιὰ νὰ λάβω τὶς κανονικὲς μου πληροφορίες. Δὲν ἐξῆτησα νὰ μάθω παρὰ στοιχειώδεις γνώσεις, ἀναβάλλοντας γιὰ βραδυτέρα ἐποχὴ τὴν περιγραφὴ τοῦ Δέλβινου, τῆς περιοχῆς του καὶ τὴν λεπτομερῆ γνώση τῆς Χαονίας».

Π Υ Ρ Σ Ο Σ
ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Γραφεῖα: Ναυαρίνου 8 — ΑΘΗΝΑΙ
Τηλ. 3629.769

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Ἐτησία	Δρχ.	200
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Ἑξάμηνος	»	120
Τραπεζῶν, 'Ιδρυμάτων'	»	800
Δήμων καὶ Κοινοτήτων	»	400
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Ἑνιαῖος δι' ὅλες τὰς χώρας (ἀεροπορικῶς)	δολ.	20
Διαφημίσεις: "Εκαστον ἑκατοστὸν στήλης	δρχ.	100

Ὑπεύθυνος ἐκδόσεως: Ἠλ. Κώνστας, Ναυαρίνου 8

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΚΟΡΥΤΣΑΣ ΕΥΛΟΓΙΟΣ ΚΟΥΡΙΛΑΣ

Στὸ φύλλον τῆς 18ης 'Ιανουαρίου 1981 τῆς «Ἐλευθεροτυπίας» ὁ συνεργάτης τῆς ἐφημερίδος κ. Γιάννης Μαλακάσης, ἐπιμελητὴς τῆς ἕδρας τῆς 'Ιστορίας Νεωτέρων Χρόνων τοῦ Πανεπιστημίου 'Ιωαννίνων, δημοσιεύων ἀπόρρητα ἔγγραφα ἀμερικανικῶν ὑπηρεσιῶν, ἔγραψε μελέτημα μὲ τὸν τίτλον: «Κόλπα τῶν Χοίρων κατὰ τῆς 'Αλβανίας. 'Ασφαλῶς μὲ τὸν τίτλον αὐτὸν ὁ κ. ἐπιμελητὴς ἤθελε νὰ παραβάλῃ τὴν ὁπόπειρα ἀπελευθερώσεως τῆς ἑλληνικῆς Βορείου 'Ηπείρου, μὲ τὴν ἀμερικανικὴν ἰμπεριαλιστικὴν ὁπόπειρα ἐναντίον τῆς Κούβας, τὴν ἐποχὴν τοῦ Κέννεντυ.

Ὁ κ. Μαλακάσης, ἀμερικανοσπουδαγμένος, ὅπως φαίνεται, ὁτὸ δημοσίευμά του αὐτὸ ἀναφέρεται σὲ πολιτικὰ πρόσωπα τῆς μεταπολεμικῆς 'Ελλάδος, ὡς καὶ ὁτὸ πρόσωπον τοῦ ἐπιφανοῦς μητροπολίτου Κορυτσᾶς μακαριστοῦ Εὐλογίου Κουρίλα, τὸν ὁποῖον οὔτε πολὺ οὔτε ὀλίγον χαρακτηρίζει προδότη «συνεργάτη τῶν κατακτητῶν» κι ἐπικίνδυνο ἐχθρὸ τοῦ μεγάλου σοσιαλιστοῦ καὶ μοναδικοῦ μαρξιστῆ στὴ Βαλκανικὴ καὶ στὸν κόσμον ὅλο, τοῦ διαδόητου 'Εμβὲρ Χότζα.

Φαίνεται, ὅμως, ὅτι ὁ νεαρὸς ἱστορικὸς τοῦ ἠπειρωτικοῦ πανεπιστημίου ἀκούει ἴσως γιὰ πρώτη φορὰ τὸ ὄνομα τοῦ «ἀδόξου Κουρίλα» ἀπὸ τὰ ἀμερικανικὰ ἀρχεῖα. "Ομως τοῦτο δὲν τιμὰ τὸν ἐπιμελητὴν τοῦ Πανεπιστημίου 'Ιωαννίνων, γιατὶ τὸ ὄνομα τοῦ Εὐλογίου Κουρίλα εἶναι γνωστὸν σ' ὅλα τὰ πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς, γιὰ τὶς ἑκατοντάδες τῶν ἐπιστημονικῶν του ἐργασιῶν, στὶς ὁποῖες καὶ παραπέμουν μεγάλοι καὶ διαπρεπεῖς ἐπιστήμονες.

Ὁ Εὐλογίος Κουρίλας ὑπῆρξε πολυγραφώτατος ἱστορικός, ἐρευνητὴς τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους (Τουρκοκρατία), ἐθνικὸς ἀγωνιστής, γενναῖος μακεδονομάχος, διαπρεπὴς ἐπιστήμων καὶ ἐξαίρετος ἱεράρχης. Τὸ 1935 ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ 'Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τὸν ἐξέλεξε καθηγητὴ τῆς Νεωτέρας Ἱστορίας, ἀλλὰ δὲν ἀποδέχθη τὴν ἐκλογή, γιατὶ δὲν ἤθελε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὶς μελέτες του καὶ τὴ σκήτη τῆς μετανοίας του στὴ Μονὴ Μεγίστης Λαύρας τοῦ 'Αγίου Ὄρους. Τὸ 1942 ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς 'Αρχαίας Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν.

"Ας λάβῃ τὸν κόπον ὁ κ. Μαλακάσης νὰ ἀναζητήσῃ τὸ «λίμμα» Κουρίλας στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη 'Αθηνῶν, γιὰ νὰ μάθῃ τί ἔγραψε ἀπὸ πενῆντα χρόνια τῆς ἐπιστημονικῆς του δραστηριότητος, ὁ τόσον ἀτιμαζόμενος καὶ ἐμπαιζόμενος μετὰ θάνατον Εὐλογίος Κουρίλας. 'Ασφαλῶς θὰ μείνῃ κατάπληκτος, ὅταν πληροφορηθῇ, ὅτι ὁ πολὺς Ντέλγκερ ἐφαρκτικρίζει τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Εὐλογίου Κουρίλα «γιγάντιον».

Ὡς μητροπολίτης Κορυτσᾶς ὁ Εὐλογίος Κουρίλας (1937 - 39) ἀναζωογόνησε τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πομνίου, ἀναζώστησε τὸ 'Ιεροδιδασκαλεῖον τοῦ 'Ιωάννου Μπάγκα (μεγάλου εὐεργέτου ἀπὸ τὴν 'Ελληνίδα Κορυτσᾶν), εἰρήνευθη διὰ τὴν προώθησι τῶν ἑλληνοαλβανικῶν σχέσεων καὶ πρῶτος αὐτός, ὰς τὸ μάθῃ ὁ κ. Μαλακάσης, τὴν Μεγάλην Παρασκευήν, 7 'Απριλίου 1939, ὅταν οἱ φασιστικὲς λεγεῶνες τοῦ Μπενίτο Μουσσολίνι ἐπλημμύρισαν τὴν 'Αλβανία, ἀπὸ λόγο τῆς «Σταυρώσεως», ἐκάλεσε τὸν λαό τῆς Κορυτσᾶς σ' ἐπιφυλακή, γιατὶ ἐκινδύνευε ἡ πατρίς. 'Αποτέλεσμα τοῦ λόγου τούτου ἦτο, νὰ διαταχθῇ τὴ Δευτέρα τοῦ Πάσχα ἀπὸ τὶς ἰταλικὲς ἀρχὲς κατοχῆς τῆς 'Αλβανίας, ἡ ἀπομάκρυνσις του ἀπὸ τὴν Κορυτσὰ καὶ νὰ καταφύγῃ ὡς πρόσφυξ στὴν 'Ελλάδα. Εὐτυχῶς Ζοῦν ἀκόμη Κορυτσαῖοι στὴ Θεσσαλονίκη, ποὺ μπορεῖ ὁ κ. ἐπιμελητὴς νὰ πληροφορηθῇ, ὅτι πρῶτος ὁτὸν κόσμο ὅλο διεμαρτυρήθη γιὰ τὴ φασιστικὴ εἰσβολὴ στὴν 'Αλβανία ὁ «ἄδοξος ἐπίσκοπος».

Στὴ συνέχεια τοῦ δημοσιεύματος ὁ κ. Μαλακάσης ἀναφέρει, ὅτι ἐπλληροφορήθη ἀπὸ «ἐγκυρες πηγές», γιὰ τὶς στενὲς φιλικὲς σχέσεις τοῦ Κουρίλα μὲ τοὺς Γερμανούς, τοὺς Ἰταλοὺς καὶ γιὰ κατάδοσι τοῦ 'Αθηνῶν Δαμασκηνοῦ στὶς ἀρχὲς κατοχῆς, μὲ σκοπὸ νὰ τὸν διορίσουν 'Αρχιεπίσκοπο 'Αθηνῶν. Πρωτάκουστο κι ἀνίερο τοῦτο. Μήπως ἀρά γε οἱ πληροφορίες τοῦ κ. Μαλακάση προέρχονται ἀπὸ πρόσωπα, μὲ τὰ ὁποῖα συνεργάζεται σὲ παράπλευρες στήλες ἀνοιγευματικῆς ἐφημερίδος τῶν 'Αθηνῶν;

"Αν ναί, εἶναι μυθεύματα ἀνευθύνων προσώπων, προσκολλημένων σὰν στρείδια σ' ἀντίθετη ἰδεολογία τοῦ Κουρίλα. Καλὸν θὰ ἦτο γιὰ τὴν ἱστορικὴ του ἔρευνα ὁ κ. Μαλακάσης νὰ ἐξετάσῃ καὶ τὰ ἀρχεῖα τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου στρατοῦ (περίοδος 1939 - 41), γιὰ νὰ πληροφορηθῇ τὶς σπουδαῖες ἐκθέσεις, ποὺ ὑπέβαλε ὁ μακαριστὸς Εὐλόγιος ὁτὸ Γεν. 'Επιτελεῖο γιὰ τὶς ὀχυρώσεις τῶν 'Ιταλῶν στὴν 'Αλβανία, γιὰ τοὺς μυστικοὺς ἰταλικοὺς στρατιωτικοὺς δρόμους καὶ τὶς κινήσεις τῶν ἰταλικῶν δυνάμεων στὴν 'Αλβανία.

Ὁ κ. ἐπιμελητὴς γράφει ἀκόμη, πὼς «ὁ ἀνυπόληπτος δεξιὸς ἐπίσκοπος» ἐδημοσίευσε πολλὰ φιλογερμανικὰ ἄρθρα, στρεφόμενα ἐναντίον τῶν συμμάχων. Ποῖα ἀρά γε εἶναι αὐτὰ τὰ ἄγνωστα ἄρθρα τοῦ Κουρίλα, ποὺ ἡ καλὴ τύχη ἐπεφύλασσε τὴν ἀνακάλυψί τους στὸν κ. Μαλακάση; Μήπως ὁ κ. ἐπιμελητὴς ἔχει ἀκούσει — νὰ διαβάσῃ ἀποκλείεται — τὴν ὑπέροχη μελέτη τοῦ πολυγραφώτατου μητροπολίτου «περὶ τοῦ 'Αγαθαγγέλου», στὴν ὁποία παραπέμπουν ὅλοι οἱ ἐπιστήμονες καὶ στὴν ὁποία ἀναφέρεται τὸ ἑανθὸ γένος καὶ οἱ Γερμανοί; Μά, ὦ ἀγαθέ, εἶναι ἐπιστημονικὴ ἐργασία καὶ ἔχει ἐπιστημονικὴ ὑποχρέωσι ὁ κ. Μαλακάσης νὰ τὴ διαβάσῃ. 'Εκεῖ λοιπὸν θὰ στηριχθῇ ἡ κατηγορία γιὰ φιλογερμανισμὸ τοῦ Κουρίλα;

Νὰ γίνῃ 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνῶν! Μὰ εἶναι δυνατὸν ἐπίσκοπος ἑένου κράτους νὰ γίνῃ 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνῶν; Ποῖος ἐθεβαίωσε τὸν ἐπιμελητὴν τοῦ ἠπειρωτικοῦ πανεπιστημίου γιὰ μιὰ τέτοια ἀνίερη ἐνέργεια; Δὲν φοβεῖται τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀλήθεια, ὅπως θὰ ἀποδειχθῇ μετ' ὀλίγον στὴ Δικαιοσύνη καὶ δὲ σέβεται τὴ μνήμη ἑνὸς μεγάλου νεκροῦ καὶ μάλιστα Ἠπειρώτου.

Ὁ ἀείμνηστος ἱεράρχης μὲ διαθήκη του ἀφέρωσε τὴ βιβλιοθήκη του, τὸ 1959, στὴν ἱερὰ Μητρόπολι 'Ιωαννίνων, μὲ τὴν ἐπιθυμία νὰ περιλάβῃ αὐτὸ πανεπιστήμιο 'Ιωαννίνων, ὰν ποτὲ ἱδρυθῇ, ἢ σ' ἄλλο πνευματικὸ ἵδρυμα τῆς ἠπειρωτικῆς πρωτευούσης. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Κουρίλα ἔχει 20 - 25 χιλιόδες τόμους, βιβλία ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς. Ἡ ἠπειρωτικὴ πρωτεύουσα ἐκτιμῶσα τὴν φιλογένειαν καὶ τὸν ἠπειρωτισμὸν τοῦ «ἀδόξου δεξιοῦ ἐπίσκοπου» — πιθανῶς κατὰ τὸν κ. Μαλακάση ὑπάρχουν καὶ «μαρξισταὶ ἐπίσκοποι» — ὡνόμασε μίαν ὁδὸν τῆς πόλεως μὲ τὸ ὄνομα «ὁδὸς Εὐλογίου Κουρίλα», ἔστησε τὴν προτομήν του εἰς τὸ ἄλσος τῶν 'Ηπειρωτῶν ποιητῶν καὶ λογίων, ὁ δὲ δραστήριος πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας 'Ηπειρωτικῶν Μελετῶν κ. Κ. Φράντζος ἐπεκτείνει τὶς αἰθουσες τοῦ ἱδρύματος διὰ νὰ ἱδρυθῇ ἡ «Κουρίλειος Βιβλιοθήκη».

Ζῇ στὰ 'Ιωάννινα ὁ κ. Μαλακάσης καὶ ἔχει ὑποχρέωσι ὡς ἐπιστήμων νὰ ζητῇ περισσότερες πληροφορίες διὰ ἠπειρωτικὰς προσωπικότητας, νὰ σέβεται τὴν μνήμην καὶ τὸ ἔργον τους καὶ νὰ μὴ σπιλώνῃ αὐτάς.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ἐπίτιμος λυκειάρχης - συγγραφεύς, ἐκτελεστὴς τῆς Διαθήκης Εὐλογίου Κουρίλα, Βορειοηπειρώτης. (ἐφ. «Ἐλεύθερος Κόσμος» 6.5.81).

ΕΛΛΑΔΑ - ΑΛΒΑΝΙΑ:
ἕνα θέμα πάντοτε ἐκκρεμὲς

Τὸν τελευταῖο καιρὸ γίνεται μεγάλη ἀνακίνηση τοῦ ζητήματος ποὺ προέκυψε ἀπὸ τὴν ἐπαναλήψη τῶν διπλωματικῶν σχέσεων μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ 'Αλβανίας ἀπὸ τὸ 1971 καὶ ἀπτήσε, ἀνεκήρυξε τὴν αὐτονομία του καὶ ἐπολέμησε γιὰ τὴν διατήρησι τῆς ἀνεξαρτησίας του. Καὶ τώρα, ἐν ὀψει τοῦ Γ' Παγκοσμίου Πολέμου, ὑπεγράφη στὴν Κέρκυρα, τὸν Μάϊο 1914 τὸ γνωστὸ Πρωτόκολλο μεταξὺ τῶν Κυβερνήσεων τῆς Αὐτονόμου 'Ηπείρου καὶ τῆς 'Αλβανίας, μὲ τὸ ὁποῖον ἔχουν κατοχυρωθεῖ ὅλα τὰ προσωπικὰ καὶ ἀνθρώπινα δικαιώματα καὶ τὸ γλωσσικό, ἐκπαιδευτικὸ καὶ θρησκευτικὸ προνόμιο ποὺ εἶχε ὁ πληθυσμὸς τῶν Νομῶν 'Αργυροκάστρου καὶ Κορυτσᾶς ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

Τὶς διατάξεις τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς Κερκύρας ἀνεγνώρισαν καὶ ἐπεκύρωσαν οἱ ἔξη τρεῖς Μεγάλες Δυνάμεις καὶ ἐτσι καὶ διεθνῶς ἀνεγνωρίσθη ἡ ἑλληνικότης τῆς περιοχῆς καὶ ἡ ὁρολογία Β. 'Ηπείρος καὶ ὄχι μόνο ἀπὸ πλευρᾶς ἑλληνικῆς, ὡς ἀτυχῶς ὑποστηρίζεται ἀπὸ ὁρισμένους καλοθελητὲς τῆς περαιτέρω φιλικῆς ἀνάπτυξης τῶν σχέσεων Ἑλλάδος καὶ 'Αλβανίας ἡ ὁποία ἀπὸ τὸ 1971 καὶ μέχρι σήμερα παροχὲς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα διαρκῶς ἀπολαμβάνει χωρὶς καμιὰ οὐσιαστικὴ ἀντιπαροχή.

Τὸ ζήτημα τῆς διεκδικήσεως ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος τῆς Β. 'Ηπείρου ἐτέθη ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Ἀντιπροσωπεία στὴ Συνδιάσκεψη τῆς Εἰρήνης κατὰ τὰ ἔτη 1918 - 1920, ἡ ὁποία καὶ ἀνεγνώρισε τὴν Ἑλληνικότητα τῆς Β. 'Ηπείρου, ἀλλὰ ἡ κατάληψή της ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος συνεδυάσθη μὲ τὴ λύση τοῦ Ἀδριατικοῦ Ζητήματος μεταξὺ Γιουγκοσλαβίας καὶ 'Ιταλίας, ποὺ ἔγινε μὲ τὴ Συνθήκη τοῦ Ραπάλλο τῆς 30 'Οκτωβρίου 1920. Ἀλλά, δυστυχῶς, τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν τῆς πρώτης Νοεμβρίου 1920 ἐματαίωσε τὴν ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος ἐφαρμογὴ τῆς ἀποφάσεως τῶν Μεγάλων Δυνάμεων γιὰ τὴν τύχη τῆς Β. 'Ηπείρου, ἀφοῦ προηγουμένως καὶ ὁ στρατηγὸς Ν. Τρικούπης τὸ Μάϊο 1920 μὲ τὴν ταξιαρχία του δὲν ἐπολέμησε καὶ καταλάβει τὴν Κορυτσά, ἀλλὰ ἐστάματησε στὴν Κοπεσίτσα.

Ἡ Ἑλλὰς διετήρησε πάντοτε τὴ διεκδίκηση τῆς Β. 'Ηπείρου μὲ τὴ γραμμὴ Βενιζέλου - Τιττάνη γιὰ τὴν περιοχὴ ἐκείνη ποὺ ἀνέκαθεν καὶ πρὸ τοῦ 1912 εἶχε ἀναγνωρισθεῖ ὡς ἑλληνική, ἀπὸ αὐτοὺς ὁκόμη τοὺς 'Αλβανοὺς παράγοντες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης: Μὲ πρωτοστατοῦντα τὸν 'Ισμαὴλ Κεμὰλ Βλώρα, ὁ ὁποῖος ἀνεκήρυξε τὴν 'Αλβανικὴ Ἀνεξαρτησία τὸ Νοεμβριο τοῦ 1912 καὶ ἐκαλεῖτο τὸν πατριωτισμὸ ὡς 'Αλβανοὺ ἀγωνιστοῦ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἀμφισβητήσει πολὺ δὲ περισσότερο οἱ σημερινοὶ κυβερνῆτες τῆς 'Αλβανίας.

Τὸ 1934, ὅταν δημιουργήθηκε τὸ ζήτημα κλεισίματος τῶν ἑλληνικῶν Σχολείων στὴ Β. 'Ηπειρο, τὸ Δικαστήριο τῆς Χάγης ἐδικαίωσε τὶς ἑλληνικὲς ἀπόψεις καὶ ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος μὲ δηλώσεις του τότε διεκήρυξε ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔχει καὶ δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ ὑποχρέωση νὰ κατοχυρώσει τὰ προνόμια ποὺ εἶχαν οἱ πληθυσμοὶ τῶν Νομῶν 'Αργυροκάστρου καὶ Κορυτσᾶς ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ δυνομικὰ ἀδυναμη, γιατὶ ἡ Ἑλλὰς ἀφίκε τὴ Β. 'Ηπειρο στὴν 'Αλβανία νὰ νὰ λυθεῖ τὸ ζήτημα ἀπὸ τὶς τότε Μεγάλες Δυνάμεις, χωρὶς ποτὲ νὰ παραιτηθεῖ τῆς διεκδικήσεως τῆς Β. 'Ηπείρου.

Τὸ 1940, μαζὶ μὲ τὴν 'Ιταλία, μᾶς ἐκήρυξε τὸν πόλεμο καὶ ἡ 'Αλβανία Καὶ ἀλβανικὸς στρατὸς ἐπερράσαμε τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος. Ἔτσι, ἀνέκυψε τὸ ἐμπόλεμο μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ 'Αλβανίας ποὺ καὶ μέχρι σήμερα κατὰ τὰ δεδομένα ὑπάρχει σὲ ἐκκρεμότητα, ἀφοῦ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛ. 8

Τοῦ κ. Δημητρίου Γ. Ντάγγα
τ. βουλευτοῦ Πειραιῶς

ναφέρεται στὴν ἀρχὴ τοῦ ἐμπολέμου μεταξὺ τῶν 2 κρατῶν. Στὶς 2.3.1981 στὴ Βουλὴ

Νύκτα Ἀναστάσεως 1981 ἀπὸ τὸ παραμεθόριον χωρίον Μαυρόπουλον Πωγωνίου

ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΟΝ ΜΗΝΥΜΑ

Τοῦ Σεβ. Μητρ. Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης κ. κ. ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΥ

Π ρ ὸ ς

Τοὺς ὑποδούλους ἀδελφοὺς τῆς Βορείου Ἠπείρου καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς Ἕλληνας.

Μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν, ἀγαπητοί μου, συγκεντρωθήκαμε ἀπόψε εἰς τὸ παραμεθόριο τοῦτο χωριὸ ἔναντι τῆς Βορείου Ἠπείρου, γνωρίζετε δὲ καλῶς ὅτι ἡ συγκέντρωσίς μας αὐτὴ δὲν ἔχει τουριστικὸν ἢ ψυχαγωγικὸν χαρακτῆρα. Καίτοι τὸ γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μας εἶναι κατ' ἐξοχὴν γεγονὸς χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, ἐν τούτοις ἡμεῖς ἤλθαμε ἐδῶ ἀπόψε μὲ βαρειὰ καρδιά. Ἤλθαμε κοντὰ εἰς τοὺς σκλάβους, εἰσέτι, ἀδελφούς μας, διὰ νὰ συγκλαύσουμε καὶ συνθρηνήσουμε μαζῆ τους. Δὲν ἀκοῦτε, ἀγαπητοί μου, τοὺς θρήνους καὶ τοὺς ἀλαλήτους στεναγμούς τους; Καὶ πῶς νὰ μὴ κλαύσουν οἱ δυστυχεῖς; Εἶναι Ἕλληνες, Χριστιανοὶ Ὀρθόδοξοι· ἔχουν πλουσίαν χριστιανικὴν καὶ ἑλληνικὴν πολιτιστικὴν παράδοσιν, παρὰ ταῦτα ὅμως ἀναγκάζονται, ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, νὰ διαβιοῦν χωρὶς Χριστὸν καὶ Ἐκκλησίαν, χωρὶς θρησκευτικὲς καὶ ἐθνικὲς ἑορτές, χωρὶς Χριστούγεννα καὶ Πάσχα. Ναί! Καὶ φέτος, διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, δὲν ἔκαναν Μ. Ἑβδομάδα καὶ δὲν θὰ ἑορτάσουν τὸ Πάσχα. Καὶ μόνον αὐτό; Τὸ χειρότερον εἶναι, ὅτι τὰ παιδιά τους μένουν ἀβάπτιστα, ἀστεφάνωτα καὶ ἀλειτούργητα, ὅσοι δὲ ἀποθνήσκουν, φεύγουν ἀκήδευτοι...

Καὶ ἄλλοτε, βεβαίως, τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἐγνώρισε δουλείαν καὶ μάλιστα τὸν τυραννικὸ ζυγὸ τῶν Τούρκων, κάτω ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔμεινε τετρακόσια ὁλόκληρα χρόνια. Ἀλλὰ τότε εἶχε νον, ἀντλοῦσε δύναμιν καὶ θάρρος εἰς τὰ δεινά του, μὲ αὐτὴν δὲ τὴν δύναμιν τῆς πίστεως ἀνέκτησεν, ὕστερα, καὶ τὴν ἐθνικήν του ἐλευθερίαν. Εἰς τὴν περίπτωσιν, ὅμως, τῆς Βορείου Ἠπείρου, τὸ τυραννικὸν καὶ ἄθεον καθεστὼς τοῦ Χότζα ἐκτύπησε καίρια τοὺς ἀδελφούς μας εἰς τὸ πλέον εὐαίσθητον σημεῖον: εἰς τὴν θρησκείαν τους καὶ τὰς ἐθνικάς των παραδόσεις. Εἰς καμμίαν ἄλλην κομμουνιστικὴν χώραν δὲν ἔγινεν ὅ,τι γίνεται σήμερα εἰς τὴν Βόρειον Ἤπειρον, ὅπου ἐκλείσθησαν οἱ Ἱεροὶ Ναοὶ καὶ ἀπεσχηματίσθησαν ὅλοι οἱ κληρικοί. Τοιουτοτρόπως, διὰ τὰς 400.000 χριστιανῶν ὀρθοδόξων δὲν ὑπάρχει οὔτε ἕνας ἐπίσκοπος, οὔτε ἕνας ἱερεύς, οὔτε ἕνας ναός. Σατανικὴ προσπάθεια, διὰ τῆς ὁποίας ἐπιχειρεῖται συστηματικὰ ὁ πλήρης ἀφελληνισμὸς καὶ ἀποχριστιανισμὸς τοῦ Βορειηπειρωτικοῦ χώρου καὶ τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων, ποὺ ζοῦν ἐκεῖ.

Πῶς, λοιπόν, νὰ μὴ κλαύσουν καὶ νὰ μὴ θρηνήσουν οἱ σκλάβοι ἀδελφοί μας, διὰ τὴν συμφορὰν ποὺ τοὺς εὑρῆκε; Περνοῦν ἕνα ἀκόμη Πάσχα χωρὶς καμπάνες, χωρὶς θεία Κοινωνία, χωρὶς τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη». Δι' αὐτό, εἴπαμε, ἤλθαμε καὶ ἡμεῖς ἀπόψε ἐδῶ, κοντά τους, διὰ νὰ κλαύσουμε μαζῆ τους καὶ νὰ συμμερισθοῦμε τὴν ὀδύνη τους. Καὶ ἐπὶ πλέον, διὰ νὰ ἀπευθύνουμε ἀπὸ τῆς ἀκριτικῆς αὐτῆς ἐπάλξεως τὴν ἔντονον διαμαρτυρίαν μας, καὶ νὰ ἐκφράσουμε τὴν ἱερὰν ἀγανάκτησίν μας πρὸς ὅλους τὴν Ἐκκλησίαν του καὶ τὴν πίστιν του. Ἔτσι ὁ ραγιᾶς, ἀπὸ τὰ Πάθη καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, ποὺ ἐώρταζε κάθε χρό- ἐκείνους τοὺς «μεγάλους» καὶ «ἰσχυρούς», οἱ ὁποῖοι ἐδημιούργησαν τὸ δρᾶμα τῆς Βορείου Ἠπείρου καὶ οἱ ὁποῖοι—καίτοι χριστιανοὶ—ἀνέχονται, δυστυχῶς, μέχρι σήμερον τὴν διαπραχθεῖσαν ἀδικίαν καὶ θεῶνται ἀπαθῶς τὸν στραγγαλισμὸν καὶ αὐτῶν τῶν στοιχειωδῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τοῦ εὐγενοῦς καὶ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ λαοῦ. Καὶ νὰ τονίσουμε, ὅτι ἡ κατάφωρος ἀδικία εἰς βάρος τῆς Βορείου Ἠπείρου ἀποτελεῖ στίγμα καὶ ὄνειδος κατὰ τοῦ λεγομένου συγχρόνου πολιτισμοῦ.

Ὅμως, ὡς Ἱεράρχης τῆς ἀκριτικῆς αὐτῆς Μητροπόλεως, τῆς ὁποίας τὸ μέγιστον μέρος εὑρίσκεται πίσω ἀπὸ τὰ συρματοπλέγματα τοῦ Ἐμβὲρ Χότζα, αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην νὰ ἀπευθυνθοῦμε καὶ πρὸς ὅλους τοὺς Ἕλληνας τῆς Ἐλευθέρας Πατρίδος καὶ νὰ τοὺς ἐρωτήσουμε, ἐν ὀδύνῃ ψυχῆς καὶ συνοχῇ καρδίας: Ἀδελφοὶ Ἕλληνες, ποὺ κατακλύζετε ἀπόψε τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς καὶ ψάλλετε τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» καὶ χαίρεσθε μὲ τὰς οἰκογενείας σας, συγκινεῖσθε ἀπὸ τὸ δρᾶμα τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν μας; Καὶ ἂν καὶ σεῖς καὶ ὅλοι μας συγκινούμεθα, τότε τί κάνομεν δι' αὐτούς; Ἐπὶ ἕνα καὶ πλέον ἔτος ἡ Κυβέρνησις καὶ ὁ λαὸς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἦσαν ἀνάστατοι διὰ τοὺς πενῆντα ὁμήρους, ποὺ ἐκρατοῦντο εἰς τὴν Περσίαν, καὶ ἐκίνησαν γῆν καὶ οὐρανὸν διαμαρτυρόμενοι ἐντόνως παντοῦ, ἕως ὅτου ἐπέτυχαν τὴν ἀπελευθέρωσίν τους. Ἀλλ' ἐδῶ δὲν ἔχομεν 50 ὁμήρους, ἔχομεν 400.000 ἀδελφούς μας, ποὺ ζοῦν σκλάβοι ὑπὸ ἀπανθρώπους συνθήκας ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν. Τί λοιπόν, κάνομεν ἡμεῖς, οἱ ἐλεύθεροι Ἕλληνες, δι' αὐτούς; Δυστυχῶς, τοὺς ἐγκαταλείψαμε καὶ τοὺς ἐλησμονήσαμε. Θέλετε ἀπόδειξιν; Ἰδού! Ποῦ καὶ ποῖαι εἶναι, ἀγαπητοί μου, αἱ ἐπίσημοι καὶ ἔντονοι διαμαρτυρίαι ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν; Ποῦ εἶναι ἀκόμη—θὰ τὸ εἴπω μὲ πόνον—ἡ φωνὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ἦτο ἡ προμαχοῦσα τῶν δικαίων τοῦ Γένους; Ποῦ εἶναι ἡ πνευματικὴ ἡγεσία—τὰ Ἀνώτατα Ἱδρύματα καὶ Ἐκπαιδευτήρια — ποῦ εἶναι οἱ πολυπληθεῖς ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Σύλλογοι καὶ Συνομοσπονδίαι, διὰ νὰ καταγγείλουν εἰς τοὺς παγκοσμίους Ὀργανισμοὺς τὸ ἔγκλημα ποὺ διαπράττεται κατὰ τῶν Βορειηπειρωτῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους στεροῦν τὸ δικαίωμα νὰ λατρεύουν ἐλεύθερα τὸν Θεόν; Ἀρά γε ὑπάρχει μεγαλύτερον ἔγκλημα ἀπὸ αὐτό; Ποῦ, ἐπίσης, εἶναι ἡ πολιτικὴ ἡγεσία, διὰ νὰ προβῇ εἰς ἔντονα διπλωματικὰ διαβήματα; Καὶ διὰ νὰ μὴ μακρυγοροῦμε, ποῦ εἶναι τὰ Ἑλληνικὰ νειάτα, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ παρελθὸν ἐφλογίζοντο ἀπὸ τὰ ἐθνικὰ ἰδανικά; Ὀργανώνουν, βεβαίως, καὶ σήμερον πορείας καὶ ἐκφράζουν διαμαρτυρίας καὶ διεκδικοῦν ἀνθρώπινα δικαιώματα, ἀλλὰ δικαιώματα ποὺ ἀφοροῦν ξένους λαοὺς καὶ ἄλλα ἔθνη. Διατί δὲν ξεσηκώνονται διὰ τὴν Βόρειον Ἤπειρον; Διατί οὔτε μία φοιτητικὴ πορεία διαμαρτυρίας διὰ τοὺς σκλάβους ἀδελφούς μας; Διατί οἱ Ἀλβανοὶ διεκδικοῦν τὰ δικαιώματά τους εἰς τὸ γνωστὸν Κοσσυφοπέδιον, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῆς Γιουγκοσλαβίας, ἐνῷ ἡμεῖς ἀποφεύγομεν καὶ αὐτὰς τὰς εἰρηνικὰς διαμαρτυρίας;

Ἀδελφοὶ Ἕλληνες!

Νομίζομεν ὅτι εἶναι καιρὸς νὰ λύσουμε τὴν ἔνοχον σιωπήν μας. Ἔχουμε χρέος χριστιανικὸν καὶ ἐθνικὸν νὰ ἐγερθοῦμε ἐκ τῆς ραστώνης τοῦ εὐδαιμονισμοῦ μας καὶ νὰ ἀπευθυνθοῦμε ὅπου δεῖ, διὰ νὰ καταγγείλουμε ἄνευ ἀναβολῆς τοὺς διωγμοὺς καὶ τὰς καταπιέσεις τοῦ ἀλβανικοῦ καθεστῶτος, καὶ νὰ ἀπαιτήσουμε πάραυτα τὸν σεβασμὸν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τῶν 400.000 ὑποδούλων Βορειηπειρωτῶν. Ἐὰν συνεχίσωμεν τὴν σιωπήν, τότε θὰ εἴμεθα ἔνοχοι ἔναντι τῶν γενναίων προγόνων μας, οἱ ὁποῖοι ἐθυσιάσθησαν διὰ νὰ ζοῦμε τώρα ἡμεῖς ἐλεύθεροι.

Ἀλλ' ἀπόψε ἤλθαμε ἐδῶ, διὰ νὰ ἀπευθύνουμε καὶ πρὸς τοὺς ὑποδούλους ἀδελφούς μας μήνυμα ἐλπίδος, ποὺ τὸ ἀντλοῦμε ἀπὸ τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου μας. Διότι ἀκραδάντως πιστεύουμε, ὅτι ὅπως τὰ Πάθη τοῦ Κυρίου τὰ διεδέχθη ἡ νίκη καὶ ὁ θρίαμβος τῆς Ἀναστάσεως, ἔτσι καὶ τὸ δρᾶμα τῆς Βορείου Ἠπείρου θὰ τὸ διαδεχθῇ—μὲ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Κυρίου τῶν Δυνάμεων—ἡ Ἀνάστασις. Αὐτή, ἄλλως τε, εἶναι ἡ πεῖρα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας.

Ἀδελφοί μας Βορειηπειρῶται!

Μὴ ἀποκάμνετε καὶ μὴ λυγίζετε. Σᾶς ἔκλεισαν τοὺς ναούς; Σεῖς, κρατῆστε βαθειὰ εἰς τὴν ψυχήν σας καὶ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν παιδιῶν σας τὴν πίστιν πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Μὴ λησμονῆτε ποτέ, ὅτι εἶσθε Ἕλληνες, ἀπόγονοι ἡρώων Ἑλλήνων καὶ ὄχι «Ἑλληνόφωνοι Ἀλβανοί», ὅπως, δυστυχῶς, ἐτόλμησε προσφάτως καὶ ἐξεστόμισεν ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς Ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν τῆς Πατρίδος μας! Ε ἶ σ θ ε Ἕ λ λ η ν ε ς κ α ὶ Ὀ ρ θ ό δ ο ξ ο ι Χ ρ ι σ τ ι α ν ο ί. Κρατῆστέ τα αὐτὰ ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ καὶ ἐστὲ βέβαιοι, ὅτι «θὰ ἔλθῃ τὸ ποθούμενον» καὶ διὰ σᾶς, ὅπως τὸ ἔλεγεν ὁ Ἐθναπόστολος Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, τοῦ ὁποίου τὰ μαρτυρικὰ λείψανα εὑρίσκονται ὡς πολύτιμος θησαυρὸς εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς Βορείου Ἠπείρου.

Ἡμεῖς, ὅλοι, ὅσοι ἤλθαμε ἀπόψε ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρος ὁ ἁγνὸς Ἑλληνικὸς Λαὸς θὰ εἴμεθα κοντά σας. Θὰ προσευχώμεθα θερμὰ ἡμέραν καὶ νύκτα διὰ σᾶς. Καὶ δὲν θὰ ἡσυχάσουμε, ἕως ὅτου δοῦμε τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἰδικῶν σας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδικῶν μας κ ο ι ν ῶ ν πόθων, ποὺ δὲν εἶναι καὶ δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἄλλοι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐ λ ε υ θ ε ρ ί α ν σας καὶ τὴν ἕ ν ω σ ί ν σας μὲ τὴν Μ η τ έ ρ α Ἑ λ λ ά δ α.

Εἴθε ὁ Ἀναστὰς Κύριος νὰ συντάμῃ τὸν χρόνον τῆς δοκιμασίας σας. Εἴθε νὰ φέρῃ Ἐκεῖνος τὴν ποθητὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ πέσουν τὰ συρματοπλέγματα, θὰ ἀνοίξουν οἱ κλεισμένοι ναοί σας, θὰ ξεδιπλωθοῦν οἱ Ἑλληνικὲς Σημαῖες, οἱ καμπάνες θὰ κτυπήσουν καὶ ἡμεῖς, ὅλοι μαζῆ, θὰ ψάλουμε ἐν χαρᾷ καὶ ἀγαλλιάσει τὸν νικητήριον παιᾶνα:

Χ ρ ι σ τ ὸ ς Ἀ ν έ σ τ η! Κ α ὶ ἡ Β ό ρ ε ι ο ς Ἤ π ε ι ρ ο ς Α Ν Ε Σ Τ Η! Ἀμήν.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ

Ἑλλάδα-Ἀλβανία

Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 7

δὲν ὑπεγράφη Συνθήκη Εἰρήνης μεταξὺ τῶν δύο Κρατῶν. Μάλιστα, διὰ τὸ ἐμπόλεμο τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν Ἀλβανία ἐξεδόθη μελέτη τοῦ συμπατριώτης μας δικηγόρου κ. Β. Ζώγκου, ὁ ὁποῖος μὲ κάθε λεπτομέρεια ἀναγράφει τὶς πολεμικὲς κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐνέργειες τῆς Ἀλβανίας καὶ ἔτσι γιὰ τὸ ἐμπόλεμο ὑπάρχει πλήρης καὶ ἐμπεριστατωμένη ἄποψη, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ σκοπιμότητα ποὺ ἐνδεχομένως δικαιολογεῖ τὸν παραμερισμό του.

Πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι κατὰ Νοέμβριο 1971, ὅταν ἀνεγράφη στὸν Τύπο τῶν Ἀθηνῶν ὅτι συνεφωνήθη ἡ ἐπανάληψη τῶν διπλωματικῶν σχέσεων Ἑλλάδος - Ἀλβανίας, μὲ δηλώσεις τοῦ τότε ὑφυπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν ποὺ δημιουργοῦσαν τὴν ἐντύπωση ὅτι ἡ Ἑλλὰς παρητήθη κάθε ἐδαφικῆς ἀξιώσεως κατὰ τῆς Ἀλβανίας ἐπεσκέφθην τὸν Μακαρίτην Παλαμᾶ, ὁ ὁποῖος μὲ διαβεβαίωσε ὅτι οὐδεμία πρᾶξη παραιτήσεως ἀπὸ τὶς διεκδικήσεις τῆς Β. Ἠπείρου εἶχε γίνει καὶ ὅτι τὸ ὅλον ζήτημα παραμένει εἰσέτι ἐκκρεμὲς στὸ Συμβούλιο τῶν ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων.

Παρὰ ταῦτα, διερμηνεύων τὰ αἰσθήματα τῶν συμπατριωτῶν μου ὡς διατελέσας ἀντιπρ. τοῦ Συλλόγου Βορειοηπειρωτῶν Ἀθηνῶν - Πειραιῶς καὶ ἱδρυτικὸ στέλεχος τῆς ΚΕΒΑ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ξενικῆς Κατοχῆς, ὑπέβαλα τότε καὶ ἔγγραφο διαμαρτυρία πρὸς τὸ ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν γιατὶ ἐρήμην καὶ ἐν ἀγνοίᾳ ἡμῶν προέβη στὶς ἀνωτέρω ἐνέργειες. Ἀλλ' ὅμως, ὁ Παλαμὰς ἐπανέλαβε καὶ ἐγγράφως τὶς διαβεβαιώσεις του ὅτι οὐδεμία ὑποχρέωση παραιτήσεως ἀπὸ τῆς διεκδικήσεως τῆς Β. Ἠπείρου ἀνέλαβε ἡ τότε κυβέρνηση, ἡ ὁποία μόνον τὶς διπλωματικὲς σχέσεις ἐπανέλαβε.

Κατόπιν τῆς τελευταίας συζητήσεως ποὺ ἔγινε στὴ Βουλή, ξαφνικὰ ἐπανέρχεται τὸ θέμα τοῦ ἐμπολέμου μὲ τὴν Ἀλβανία στὸν Τύπο τῆς 5.4.81 καὶ μὲ ἄρθρο ποὺ δημοσιεύθηκε οὔτε λίγο οὔτε πολὺ ἀπεμπολεῖται ἡ ἑλληνικὴ διεκδίκηση τῆς Β. Ἠπείρου μὲ αἰτιολογίες πολὺ ἀτυχεῖς καὶ μὲ παραλληλισμοὺς ἀτυχέστερους ἀφοῦ τὴν Ἑλλάδα δὲν τὴν χωρίζει θάλασσα μὲ τὴν Β. Ἤπειρο. Ἐπὶ πλέον ὑπάρχουν πλεῖσται ὅσαι διεθνεῖς πράξεις ποὺ ἀναγνωρίζουν τὴν ἑλληνικότητα τῆς Β. Ἠπείρου καὶ ἰδιαίτερα καὶ αὐτὸ τὸ Πρωτόκολλο τῆς Κερκύρας ποὺ ἔχει ὑπογράψει τὸ 1914 καὶ ἀποδεχθεῖ καὶ αὐτὴ ἡ Ἀλβανία.

Ὕστερα ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ἀδιάσειστα γεγονότα, οὐδεὶς δικαιοῦται νὰ ἰσχυρισθεῖ ὅτι τὸ Βορειοηπειρωτικὸ ζήτημα εἶναι γιὰ πάντα κλειστό.

Ἐμεῖς οἱ Βορειοηπειρῶτες δὲν ζητοῦμε νὰ κάνει πόλεμο ἡ Ἑλλὰς μὲ τὴν Ἀλβανία γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδος μας. Ζητοῦμε ὅμως, γιὰ ὅσο χρόνο καὶ ἐφ' ὅσον χρόνο τὸ ζήτημα τοῦτο παραμένει ἐκκρεμὲς ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῶν ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν 4 Μεγάλων Δυνάμεων, νὰ παρασχεθοῦν στὸν πληθυσμὸ τῶν Νομῶν Ἀργυροκάστρου καὶ Κορυτσᾶς τὰ προνόμια ποὺ εἶχαν ἀναγνωρισθεῖ ἀπὸ τὸ Πρωτόκολλο τῆς Κερκύρας τῆς 17 Μαΐου 1914, ὅπως ἐζήτησε καὶ ὁ ἀείμνηστος Σοφ. Βενιζέλος τὸ 1960 στὴ Μόσχα ἀπὸ τὸν Κροῦστσεφ, ἀφοῦ, προτοῦ ἀναχωρήσει ἀπὸ τὴν Ἀθήνα σὲ μακρὰ σύσκεψη ποὺ εἶχαμε στὸ σπίτι του μαζὶ μὲ τοὺς Σεβ. Ἀργυροκάστρου Παντελεήμονα καὶ Φάνην Βενακίδην καθορίσαμε πῶς ἔπρεπε νὰ ζητηθεῖ ἡ μεσολάβηση τοῦ Κροῦστσεφ γιὰ νὰ βγοῦν ἀπὸ τὶς ἀλβανικὲς φυλακὲς καὶ τὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως, οἱ ἔγκλειστοι συμπατριῶτες μας.

Τώρα ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς ἀπόψεις στὶς ὁποῖες θὰ καταλήξει ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνηση ἐν ἁρμονίᾳ καὶ μὲ τὴν ἀξιωματικὴ ἀντιπολίτευση, ἀφοῦ, ὅπως διεπιστώθη ἀπὸ τὶς συζητήσεις στὴ Βουλή, δὲν προέκυψε διαφορὰ ἀντιλήψεων, γιὰ τὴν περαιτέρω στάση τους ἔναντι τῆς Ἀλβανίας, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι ἐμεῖς οἱ Βορειοηπειρῶτες νὰ διακηρύξουμε πρὸς πᾶσα πλευρὰ καὶ κατεύθυνση, ὅτι γιὰ μᾶς ἡ Ἤπειρος εἶναι Ἐνιαία καὶ Ἀδιαίρετος καὶ ὅτι ἡ Βόρειος Ἤπειρος εἶναι καὶ παραμένει ἀκραιφνῶς ἑλληνικὴ περιοχὴ καὶ ἀναπόσπαστον τμῆμα τῆς ἐλεύθερης ἑλληνικῆς πατρίδος.

Γιατὶ μὲ κανένα τρόπο τὰ οἰκονομικὰ συμέροντα τῆς ἐποχῆς δὲν μποροῦν καὶ δὲν πρέπει νὰ ἀπεμπολήσουν τὰ ἀπαράγραπτα ἐθνικὰ δίκαια τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Βορείου Ἠπείρου.

Ἐπὶ τέλους ἂς παραδειγματισθοῦν ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὰ πρόσφατα γεγονότα τοῦ Κοσσυφοπεδίου.

(«Καθημερινή» 25.4.81)

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

Τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου μας κ. κ. ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ

Καὶ πάλιν, προσφιλῆ μας πνευματικὰ τέκνα, ὅσοι ζῆτε εἰς τὴν ἀκριτικήν μας περιφέρειαν, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ζῆτε μακρὰν αὐτῆς διεσκορπισμένοι εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος, καὶ πάλιν ὁ Κύριος μᾶς ἀξιώνει ν' ἀπευθύνωμεν ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν ἐπὶ τῇ Ἀναστάσει τοῦ Κυρίου.

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου εἶνε, ἀγαπητοί μου, τὸ μεγαλύτερον καὶ συνταρακτικώτερον γεγονὸς τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Ναί! Γεγονός, καὶ ὄχι μῦθος καὶ φαντασία. Κανένα ἄλλο γεγονὸς τῆς ἱστορίας δὲν μαρτυρεῖται τόσον, ὅσον τὸ γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Ὅπως αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου εἶνε ἀναρίθμητοι, ἔτσι καὶ αἱ ἀποδείξεις τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου εἶνε ἀναρίθμητοι. Ὁ Χριστός, ὡς ἄλλος Ἥλιος, Ἥλιος πνευματικός, ἀνέτειλεν ἐκ τοῦ τάφου, διέλυσε τὸ σκότος τῆς πλάνης καὶ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐφώτισε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ φωτίζῃ τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἐρωτᾶται· τί θὰ ἦτο ὁ κόσμος χωρὶς τὸν φυσικὸν ἥλιον; Ἀλλὰ καὶ τί θὰ ἦτο ἡ ἀνθρωπότης χωρὶς τὸν Χριστόν, χωρὶς τὴν ἔνδοξον Ἀνάστασίν Του; Δι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία τὴν νύκτα τῆς Ἀναστάσεως ἀπευθύνει τὴν πρόσκλησιν: «Δεῦτε λάβετε φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου φωτός».

Ὁ ἥλιος, ἀγαπητοί μου, καὶ τὰ ἄστρα καὶ οἱ γαλαξίαι θὰ σβήσουν μίαν ἡμέραν, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ὡς πνευματικὸς Ἥλιος, δὲν θὰ παύσῃ νὰ φωτίζῃ καὶ νὰ ζωογονῇ τὴν ἀνθρωπότητα.

Μία δὲ ἀπόδειξις, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνέστη, ζῇ καὶ βασιλεύει εἰς τοὺς αἰῶνας, εἶνε καὶ τοῦτο τὸ γεγονός. Ὅτι, ἐνῶ ἡ Θρησκεία ποὺ ἵδρυσεν ὁ Ἐσταυρωμένος καὶ Ἀναστὰς Κύριος, ἐπολεμήθη μὲ πάθος καὶ μὲ λύσσαν ἀπὸ ἀσπόνδους ἐχθροὺς οἱ ὁποῖοι ἐζήτησαν νὰ πνίξουν τὴν Πίστιν εἰς λίμνην αἱμάτων ἀναριθμήτων μαρτύρων, δὲν ἔσβησεν. Ἀντιθέτως ἡ φλόγα της ηὐξήθη ἀκόμη περισσότερον. Οἱ ποικιλώνυμοι πολέμιοι, παλαιότεροι καὶ νεώτεροι, ἀπέτυχον, καὶ ὡς ἄλλοι Ἰουλιανοὶ ἀναγκάζονται ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ ὁμολογοῦν τὴν ἧττάν των καὶ νὰ λέγουν «Νενίκηκάς με, Ναζωραῖε!».

Θέλετε, ἀγαπητοί μου, θέλετε νὰ ἴδητε τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχήν; Ρίψατε, παρακαλῶ, ἕνα βλέμμα πρὸς τὰ ΒΔ τοῦ χάρτου τῆς Ἑλλάδος. Ἐκεῖ, εἰς τὴν γείτονα χώραν τῆς Ἀλβανίας ζοῦν 300 - 400 περίπου χιλιάδες Ὀρθόδοξοι Ἕλληνες ἀδελφοί μας. Ζοῦν ὑπὸ τὰς σκληρὰς συνθήκας ἀθέου ὁλοκληρωτικοῦ καθεστῶτος, τὸ ὁποῖον ἐστέρησεν αὐτοὺς τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, τῆς εὐγενεστέρας ἐλευθερίας τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἵνα λατρεύῃ εἰς τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς τὸν Θεόν. Οἱ ἱστορικοὶ Ναοὶ Κορυτσᾶς, Ἀργυροκάστρου καὶ ἄλλων πόλεων καὶ χωρίων τῆς Βορείου Ἠπείρου ἔχουν κλεισθῆ ἢ ἔχουν μετατραπῆ εἰς μουσεῖα ἢ ἀποθήκας ἢ κοσμικὰ κέντρα. Ὀνόματα ποὺ ὑπενθυμίζουν Ἑλληνικὴν καὶ Χριστιανικὴν προέλευσιν ἀπηγορεύθησαν. Γάμοι καὶ κηδεῖαι δὲν γίνονται πλέον. Εἰς καμμίαν χώραν ὅπου βασιλεύουν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Μὰρξ οἱ χριστιανοὶ δὲν ὑφίστανται τοιαύτην καταπίεσιν τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, ὅσην ὑφίστανται εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Δυστυχῶς δὲ διὰ τὸ δρᾶμα αὐτὸ ἡμεῖς εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἀδιαφοροῦμεν. Ὡς Κράτος ἐνδιαφερόμεθα μόνον ν' ἀναπτύξωμεν ἐμπορικὰς καὶ οἰκονομικὰς σχέσεις μὲ τὴν Ἀλβανίαν, ὡς ἐὰν ἦτο ἡ Ἑλλὰς μόνον ἐμπόριον καὶ μαμμωνᾶς, καὶ ὄχι ΙΔΕΑ ἀκατάλυτος.

Καὶ ὅμως τοῦτο τὸ θαυμαστόν! Παρ' ὅλην τὴν καταπίεσιν τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν τῆς Βορείου Ἠπείρου ἡ Θρησκεία τοῦ Ναζωραίου ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται. Ὁ πονεμένος Ὀρθόδοξος λαὸς διατελῶν ὑπὸ κατάθλιψιν τὰς ἁγίας αὐτὰς ἡμέρας, κλεισμένος εἰς τὰ ὑπόγεια τῶν οἰκιῶν των, μυστικῶς ἀνοίγει τὰ ραδιόφωνα καὶ μὲ ἱερὸν ρίγος ἀκούει τὰς ἱερὰς ἀκολουθίας. Ἔχουν δὲ τὸ θάρρος νὰ ρίπτουν εἰς τὰ πόδια τῶν ἀθέων κυβερνητῶν των τὰ τσόφλια τῶν κοκκίνων αὐγῶν τοῦ Πάσχα.

Πρὸς τοὺς μάρτυρας αὐτοὺς ἀδελφούς μας τῆς Β. Ἠπείρου καὶ πρὸς τοὺς μάρτυρας ἀδελφούς μας τῆς Κύπρου, τῆς ὁποίας τὸ ἱερὸ ἔδαφος κατέχεται ἀπὸ ὀρδὰς τοῦ Ἀττίλα, ὡς Ἐπίσκοπος ἀπὸ τὴν ἀκριτικήν μας περιφέρειαν ἀποστέλλομεν ἐγκάρδιον Ἀναστάσιμον χαιρετισμόν. Εἴθε νὰ μὴ βραδύνῃ νὰ ἔλθῃ ἡ ποθητὴ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ὑπόδουλοι Ἕλληνες θὰ ἑορτάζουν τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀναστάσεως ὑπὸ τὸν ἥλιον τῆς ἐλευθερίας.

† Ὁ Φλωρίνης, ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ